

Mystička ulice

Madeleine Delbrêlovej,
misionárke medzi
robotníkmi, udelil pápež
titul ctihonodná

str. 6

Spiritualita otcov púšte

Kritéria spirituality
v Ježišovom duchu
sú láska
a milosrdenstvo

str. 8

George podľa Gilberta

Gilbert Keith
Chesterton o svojom
vzťahu k Georgovi
Bernardovi Shawovi

str. 12

Fragment listu sv. Markovi

... a tak sa Ti priznávam, že ako dieťa som nemal rád knihy, v ktorých boli dlhšie opisy postáv. Nezaujimalo ma, kto ako vyzeral, čo mal oblečené, akú mal tvár či postavu. Opis literárnej postavy ma zdržoval v deji príbehu, a to aj napriek tomu, že vonkajší vzhľad je dôležitá súčasť vytvárania si vzťahu k človeku. A načo si klamat', že neraz tá najdôležitejšia – prvotná sympatia rozhoduje o mnohom.

Je zaujímavé, že Vy evanjelisti ste nám nezanechali nijaký fyzický opis Ježiša. A tak, ako sa kedysi hotoval Jób vyčítať čo-to Bohu, mám aj ja chut' vyčítať Vám tento „prehrešok“. Matúš, Lukáš, Ján i Ty Marek – o Ježišovom výzore ste ne-povedali ani slovo! Nevieme nič o jeho postave, o farbe vlasov, o jeho očiach, o tvári... Priam žiarivo ste si schovali Ježišov výzor len pre seba. Viem, nie je to podstatné, ale stačil by aj malý náznak, pár slov. Veď je to predsa také ľudské, také ako – Tvoje evanjelium...

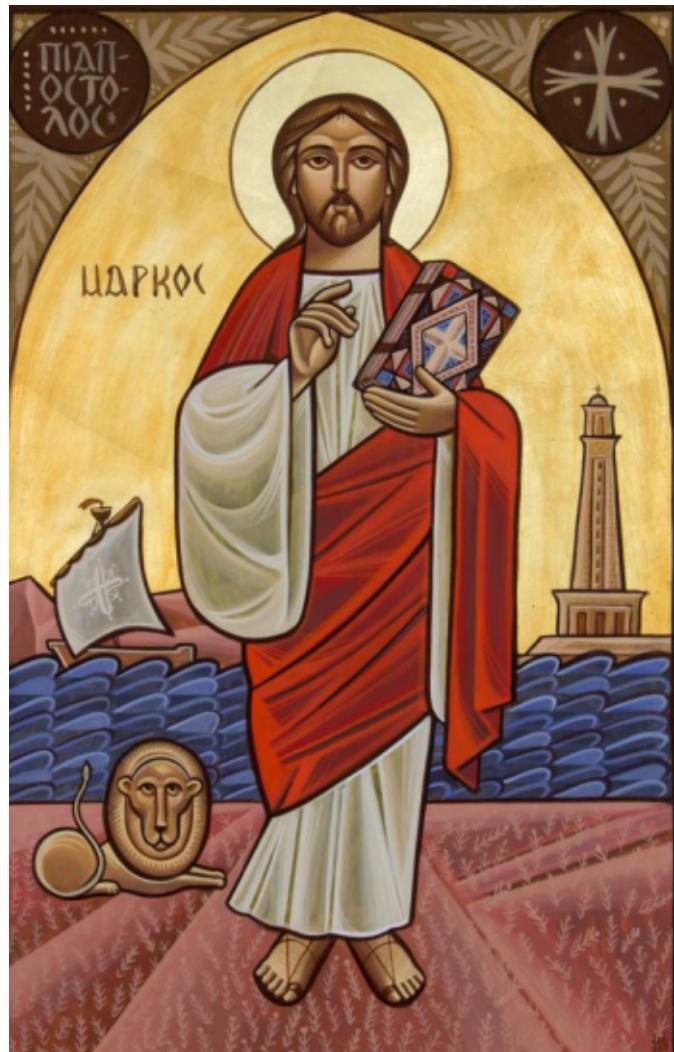
Áno, mám rád Tvoje evanjelium, hoci, ako hovorí Alessandro Pronzato, „bolo pridlho zanedbávané“, no teraz je „našťastie, opäť doceňované“. Páči sa mi Tvoj jednoduchý štýl, aj keď ho Giuseppe Ricciotti prirovnal k „listu inteligentného vidiečana“. A možno práve pre Tvoj názorný štýl s jednoduchou vettou skladbou, parataktickými súvetiami, občas s literárnymi figúrami začiatočníka, si ma podanie Tvojho rozprávania Ježišovho života získalo. Tvoj štýl napodobňovali dokonca aj takí majstri pera, akými boli Mark Twain či Ernest Hemingway, aj keď oni to asi nepriznali...

Hoci je Tvoje evanjelium najkratšie, je „najľudskejšie“. Opisuješ city a dojmy osôb, ba aj samotného Majstra. Spomedzi Vás štyroch evanjelistov si to práve Ty, kto najväčšimi vystihuje Ježišovu ľudsú stránku: „zľutoval sa nad ním“ (1, 41), „prísne mu pohrozil“ (1, 43), „s hnevom si ich premeral“ (3, 5), „vzdychol“ (7, 34), „namrzený im povedal“ (10, 14) „s láskou naňho pozrel“ (10, 21)... Nezabúdaš ani na také prirodzené veci, ako sú Ježišov hlad a smäd, únavu a spánok, ale aj jeho strach pred smrťou. Tvoj opis udalostí je živý a nastrojený a zabiehaš do nečakaných podrobností, ktoré často Tvojim priateľom synopitikom chýbajú. Taktôž nám bližuješ Ježiša po ľudskej stránke.

No ani Ty si sa o Ježišovom výzore nezmienil, hoci si ho minimálne v Getsemanskej záhrade videl (porov. 14, 51-52).

Je to zábullivosť či zámer? Alebo to zo mňa hovorí len ľud-ská zvedavosť, túžba po akomisi kresťanskom „bulvári“?

Ako dieťa som pri čítaní preskakoval opisy postáv. Hamovali napínavosť príbehu, zdržovali ma v podstatnom. A teraz

Sv. Marek evanjelista (koptská ikona)

by som chcel od Teba Pánova charakteristiku, opis jeho vý-zoru, ako keby to malo prehĺbiť moju vieri.

Ako dieťa som nemal rád opisy. Odvádzali ma od podstatného.

Ako dieťa som mal viac rozumu...

PAVOL PRIKRYL

**Podporte časopis
VOX**

**V roku 2018 ho môžete podporiť
aj poukázaním**

2 % z dane.

Viac informácií získate na www.vox.prikryl.sk

Vox In Deserto

Modlitba za ľudí v Sýrii a za pokoj vo svete

Bože lásky, sme znepokojení násilím, ktoré sa deje v Sýrii aj inde vo svete. A tak sa obraciame na teba – ty nás ne-necháš upadnúť do znechutenia. Činíš nás chápavými, že naša modlitba a náš súcit zavážia. Bud' po boku tým, ktorí trpia a zošli Ducha Svätého, aby roznechoval vo všetkých ľuďoch skutky pokoja.

(Modlitba brata Aloisa, priora Komunity Taizé)

Záplava protikladných informácií núti človeka hľadať odpovede, hoci nie vždy sú potrebné

Protiklad nie je protirečenie

Snímka: Pixabay

Vojenský útok USA, Francúzska a Veľkej Británie na ciele v Sýrii rozvíril hladinu na medzinárodnej politickej scéne.

Tažko je veru v súčasnosti človeku, ktorý chce premýšľať nad aktuálnymi správami, no pritom si pamäta viac ako len to, čo práve prináša večerné spravodajstvo.

Ked' v roku 2014 Organizácia pre zákaz chemických zbraní (OPCW) potvrdila, že boli zničené všetky chemické zbrane zo Sýrie, zrejme asi klamala, pretože teraz určité mocnosti ich arzenál v Sýrii predpokladajú, ba dokonca tam vraj už bol v noci na 14. apríla zničený ich sklad aj výrobňa pomocou „inteligentných“ rakiet. Zrejme len so šťastím nedošlo k úniku oných smrtiacich látok a nikto pritom nezahynul – odýchne si konzument takého spravodajstva.

ZRUŠENÉ SLOVÁ

V korektnom spravodajstve sa už takmer vôbec nepoužíva slovo *lož*, nehovoriac o slove *pravda*. Namiesto *lož* sa teraz hovorí nanajvýš *ideológia*, hoci používanie tohto slova bolo ešte v minulom storočí známkou určitej úrovne. Novšie sa dá aplikovať napríklad *paradigma*. Slovo *pravda* sa zrejme v úsilí o čo najväčšiu nestrannosť či objektivnosť ocitlo v úplnej nemilosti médií aj politických diskusíi. Spoločenská komunikácia bola úplne kontaminovaná slovníkom, ktorý sa neopiera o zrozumiteľnosť. Aj spravodajstvo apeluje len na emócie a zakladá sa na ľudskej

dôverčivosti. Ani veriaci katolík v súčasnosti takmer nepremýšľa nad tým, aký je rozdiel medzi tlačeným alebo digitálne zobrazeným verbálnym oznamením súčasných médií a *Sväтыm písomom*.

V médiách to skrátka nezriedka škrípe, ale človek je vždy znova a znova ochotný radšej dôverovať než nedôverovať. Je to prirodzené. Mediálne oznamenie sa však živí nielen našou nevedomosťou, ale aj našou nevraživosťou a nevzdelanosťou, našim sebectvom

a našou pochabosťou. Predovšetkým však pýchou.

ZÁSADNÝ ROZDIEL

„Všetky vo svete existujúce protiklady a rôznosti sa vzťahujú k jednému princípu, totiž k príčine svojho bytia,“ hovorí sv. Tomáš Akvinský (*De potentia* 3, 6). Úplne zásadný rozdiel je však medzi protikladom a protirečením. Chápanie tohto rozlišovania je usmernením ľudského myslenia a kresťanovi pomáha k správnemu postoji k realite aj dejinám, osobnom i univerzálnom. Protiklad, *contrarium*, a protirečenie, *contradiccio*, totiž nie sú synonymá.

No nie všetky protiklady sa vylučujú. Niektoré náprotívky sa dokonca pekne dopĺňajú. Stačí si pomyslieť na muža a ženu. Netreba preto vždy a za každú cenu hľadať nepriateľstvo medzi protikladmi. Celkom určite je však jediným účelom každého protirečenia nepriateľstvo k ľudskej prirodzenosti, a to dokonca aj vtedy, keď sa šíri v dobrej vieri niekým, kto ho iba bezmyšlienkovite opakuje.

Bohužiaľ, zdá sa, že ľudia sú v súčasnosti čoraz väčšmi škriepni a nevražíví. Pri pohľade na národy, ktoré nežijú denne pod paľbou médií, sa vnučuje otázka: Čoho je to vplyv?

Ak to pôjde takto d'alej, potom ostane len jeden jediný výrazový prostriedok, ktorý všetkých ľudí spojí, totiž usedavý pláč.

MILAN GLASER, SJ/RV

Môže dôjsť k etnickým čistkám

Aktuálnu situáciu v Sýrii popísal pre Rádio Vatikán Bahjat Elia Karakach, OFM, farár najväčšej latinskej farnosti v Damasku a predstavený Kláštora sv. Pavla.

„Ludia sú trochu demoralizovaní. Po tom, čo zažili chvíľu pokoja, po oslobodení Ghouty, odkiaľ sa odpalovali rakety, ktoré zasahovali hlavné mesto a civilistov, a mohli sa opäť slobodne nadýchnuť, sa po posledných udalostiach vrátili obavy, že vojna opäť získa na sile. Opakuje sa to, čo už sme počas týchto vojnových rokov zažili. Vždy, keď vláda dokáže osloboodiť oblasť obsadenú teroristami, dôjde k reakcii na svetovej úrovni, najmä zo Západu, ktorá túto operáciu spochybňa a zhadzuje vládu, ako by išlo o krvavý režim, ktorý vraždí svoj ľud. Pritom dobre vieme, že civilisti, ktorí žijú pod kontrolou tzv. povstalcov, sú vo veľmi ľahkej situácii a neprajú si nič iné, než byť oslobodení sýrskou armádou. Ak Sýria zostane zjednotená, sýrsky národ – a to môžem dosvedčiť tiež zo svojej každodennej skúsenosti – je pripravený prekonáť tento konflikt a zranenia. Ak však svetové mocnosti majú v úmysle rozdeliť Sýriu, dôjde ku katastrofe. Mohlo by to viesť k etnickým čistkám a k ranám, čo je d'aleko zložitejšie uzdraviť.“ -r-

Bez diabla je veľmi ľažké vysvetliť, prečo Ježiš potreboval príšť na svet

Súcit s diabolom

Arcibiskup Filadelfskej arcidiecézy CHARLES CHAPUT uverejnil na arcidiecéznom portáli *catholicphilly* úvahu o pôsobení diabla *Sympathy for the devil (Súcit s diabolom)*. Úvahu uverejňujeme v plnom znení.

Leszek Kołakowski bol neobvyklý človek. Ako mladý muž bol v Poľsku popredným marxistickým filozofom a krutým kritikom Cirkev. No za Stalina začal klášť privela neprijemných otázok o sovietskom živote, a tak bol vyhnáný na Západ. Stal sa fanúšikom Jána Pavla II. a jedným z veľkých učencov minulého storočia.

KOŁAKOWSKÉHO ŠOKUJÚCA PREDNÁŠKA

Pred 30 rokmi predniesol Kołakowski na Harvarde prednášku s názvom *Diabol v histórii*. Na začiatku prednášky bola nálada v miestnosti trochu nepokojná. Mnoho poslucháčov totiž poznalo prácu Kołakowského. Vedeli, že dokáže byť hravý, a že mal skazený zmysel pre iróniu. No nevedeli zistit, kam svoju prednáškou smeroval.

Medzi poslucháčmi boli prítomní aj profesori história Tony Judt a Timothy Garton Ash. Asi 10 minút po začiatku prednášky sa Ash obrátil na Judta a neveriaci zašeptal: „Mám to. On naozaj hovorí o diablove!“ A nemýlil sa.

Bola to chvíľa, ked' bola bigotnosť našej intelektuálnej vrstvy odhalená. Okrem Judta a Asha bola zmätená väčšina publika. Málokto mohol uveriť, že zdvorilý, verejne známy intelektuál, plynulo hovoriaci piatimi jazykmi, by mohol skutočne veriť „náboženským nezmyslom“, akými sú diabol a prvotný hriech. No práve v to Kołakowski veril.

STRATA ZMYSLU

Kołakowski o týchto veciach opakované písal vo svojich dielach. „*Diabol je súčasťou našich skúseností. Naša generácia toho videla dosť na to, aby sa správa brala extrémne vážne,*“ píše vo svojom diele *My Correct Views on Everything (Môj správny pohľad na všetko)*. Na inom mieste píše: „*Zlo je nepretržite v ľudských skúsenostiach. Nejde o to, ako spraviť niekoho voči tomu imúnnym, ale za akých podmienok môže človek identifikovať a zastaviť diabla*“.

la. „A do tretice: „*Ked' kultúra stráca svoj posvätný zmysel, stráca zmysel.*“

Kołakowski videl, že nemôžeme úplne porozumieť našej kultúre, ak nebudemame brať diabla vážne. Diabol a zlo sú konštanty figurujúce v ľudských dejinách a v bojoch každej ľudskej duše. A poznamenávame, že Kołakowski, na rozdiel od niektorých našich vlastných katolíckych vodcov, nepoužíval slovo *diabol* ako symbol tmy v našich vlastných srdciach, alebo metaforu zlých vecí, ktoré sa stali vo svete. Hovoril o duchovnej bytosti, ktorú Ježiš Kristus nazval „*zlým*“ a „*otcom lži*“, padlým angelom, ktorý neúnavne pracuje na potlačovaní Božieho poslania a Kristovho spasiteľského diela.

NUTNOSŤ JEŽIŠA

To je dôvod, prečo evanjelizácia kultúry je vždy v istom zmysle volaním do duchovného boja. Sme v boji za dušu. Nás protivník je diabol. A zatiaľ čo Satan nie je rovný Bohu a je odsúdený na konečnú porážku, môže narobiť vážne škody v ľudských záležitosťach. Prví kresťania to vedeli. Ich postrehy nachádzame na takmer každej stránke *Nového zákona*.

Moderný svet stáže uveriť v diabla. Ale s Ježišom zaobchádza rovnakým spôsobom. A to je pointa. Stredovekí teológovia to celkom dobre pochopili: *Nullus diabolus, nullus redemptor, nijaký diabol, nijaký vykupiteľ*. Bez diabla je veľmi ľažké vysvetliť, prečo Ježiš potreboval príšť na svet, aby trpel a zomrel za nás. Z čoho nás vykúpil?

Diabol, väčšmi ako ktokoľvek iný, oceňuje túto iróniu, t. j., že bez neho nemôžeme úplne pochopiť poslanie Ježiša. A toto diabol využíva naplno. Vie, že to, že ho posielame do mytu, nevyhnutne nastoľuje rovnaké zaobchádzanie s Bohom.

FAUSTOVÍ DEDIČIA

Jeffrey Russell, ktorý napísal pozoruhodnú štvordielnu historiu diabla, po-

William Henry Margetson:
Faust a Mefistofeles (detail)

znamenal, že Faustova postava je najpopulárnejšou tému západných obrazov, básni, románov, oper, kantát a filmov. Hned po postavách Ježiša, Márie a samotného diabla. To by nám malo niečo naznačiť.

Kto je Faust? Vzdelaný muž, ktorý predáva svoju dušu diablu na sľub, že diabol mu ukáže tajomstvá vesmíru. Je to typ určitého druhu moderného človeka, istý druh umelca, vedca a filozofa. Faust neprišiel k Božiemu stvoreniu ako hľadač pravdy, krásy a zmyslu. Prichádza ovládať a dominovať s ilúziou vlastného nároku, ako keby takéto poznanie bolo jeho absolútym právom. Je väzňom vlastnej marnosti.

Faust je lekcia pre naše životy a pre našu kultúru. Bez viery nemôžu existovať nijaké pochopenie, vedomosti, múdrost. Potrebujeme tak vieriť ako aj rozum, aby sme prenikli do tajomstiev stvorenia a tajomstiev nášho života. Platiť to pre jednotlivcov i pre národy. Kultúra, ktorá ovláda rozum a jeho vedľajšie produkty – vedu a technológiu –, no chýba jej viera, uzavrela faustovskú dohodu s veľmi reálnym diablon, čo môže viesť iba k zúfalstvu a sebazničeniu. Takáto kultúra získala bohatstvo, silu a materiálny úspech. Ale stratila svoju dušu.

CHARLES CHAPUT, OFM Cap

Madeleine Delbrêlovej, misionárke medzi robotníkmi, udelil pápež titul ctihodná

Mystička ulice

V januári tohto roka pápež František vydal dekrét o uznávaní hrdinských čností Madeleine Delbrêlovej. Titul *ctihodná* tak dostáva žena, ktorú bývalý milánsky arcibiskup kardinál Carlo Maria Martini označil za „jednu z najväčších mystičiek 20. storočia“.

Ctihodná Madeleine Delbrêlová sa narodila 24. októbra 1904 vo francúzskom mestečku Mussidan. Vyrastala v katolíckom, ale pomerne sekularizovanom prostredí, ktoré ju priviedlo ako pätnásťročnú k presvedčeniu, že najlepšie je v podstate byť ateista a stavať sa k životu so zdravým pesimizmom: „Svet je jedna veľká absurdita, život je nezmyselný.“

NECH ŽIE SMRŤ!

Práve v čase Madeleininho dospevania sa celá rodina prešťahovala do Paríža. Od detstva prejavovala umelecké nadanie, ktoré zdedila po otcovi. Venovala sa hre na klavíri, maľovaniu a písaniu básni, preto nebolo prekvapením, že začala študovať literatúru a filozofiu na Sorbonne. Učaroval jej svet rozumu a umenia, navštievovala intelektuálne krúžky, rada chodila tancovať a začala chodiť s ateistickým filozofom, ktorý bol „vysoký, pekný a mýdry“. Po večeroch, s trendovými krátkymi vlasmi a šatami, ktoré si sama navrhovala, sa v kaviarnach stretávala s agnostickými intelektuálnymi priateľmi, s ktorími sa neraď večerné posedenie zmenilo na extravagantný večierok.

Pod vplyvom svojich antiklerikálne ladených intelektuálnych priateľov sa vzdala viery v Boha. Ako sedemnásťročná napísala: „Boh je mŕtvy, nech žije smrť!“ Kedže radikálne poprela Božiu existenciu, život prežívaný v nádeji na večnosť sa jej zdal úplne absurdný. Vychádzala z myšlienky, že ak je Boh mŕtvy, nemá človek predstierať, že je to inak, ale naopak – realisticky vidieť nezmyselnosť svojich nádejí, pretože sa všetky, skôr či neskôr, končia v smrti, v ničote.

ROZPAD ISTÔT

Ako dvadsaťročná sa začala stretávať s mladými kresťanmi, „pre ktorých sa Boh zdal byť nevyhnutný ako vzduch“. Všimla si, že jej noví priatelia, ktorí žijú rovnaký život ako ona, vôbec nevy-

zerajú absurdne. Jej istota o Božej neexistencii sa začína rozpadávať. Dievčina, ktorá sa dívala na svet v presvedčení, že všetko ukazuje na to, že Boh neexistuje, prijíma jeho možnú existenciu ako hypotézu. Veľmi k tomu prispel aj jej snubenecký Jean Maydieu, ktorý sa po svojej konverzii rozhodol roku 1923 vstúpiť do dominikánskeho rádu.

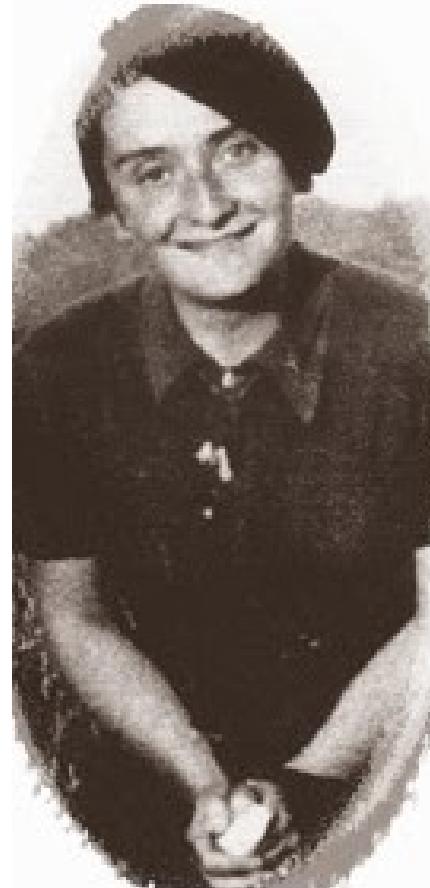
Všetky tieto udalosti vyvolali v Madeleine hlbokú krízu. Začala hľadať odpovede na zmysel existencie. Pozitivizmus sa jej zdal byť najmenej vhodnou odpoveďou na jej úzkosť – nechával priveľa otázok otvorených. Spomenuť si však na odporúčania sv. Terézie z Avily v tiche premýšľať každý deň o Bohu aspoň päť minút: „Rozhodla som sa modliť. Prvý raz som sa modlia na kolenach so strachom z opäťovného nájdenia idealizmu.“

Vnuknutie, že „modlitba je jediná seriózna cesta na zičtovanie s Bohom“, ju priviedlo do hlbšieho spoločenstva s kresťanskou mládežou, čo sa okamžite prejavilo v službe ostatným. „Našla som Boha, ale v modlitbe som verila, že Boh si našiel mňa a že je živá pravda a že ho môžeme milovať, ako milujeme človeka,“ napísala neskôr.

OSLNENÁ BOHOM

Konverzia Madeleine sa zavrhla 29. marca 1924, keď počas návštevy parížskeho Kostola sv. Dominika bola, ako sama viac ráz povedala, „oslnená Bohom“. V jej modlitbe môžeme započať ozvenu sv. Augustína a jeho slová o obrátení: „Ty si žil a ja som o tom nič nevedela. Ty si učinil moje srdce a môj život podľa seba, aby trval tak ako tvoj. A pretože si v ňom nebol, celý svet sa mi zdal malý a hlúpy a ľudský osud banálny a zlý. Ked som sa však dozvedela, že si živý, podákovala som, že si mi dal žiť, a vzdala som ti vďaku za život celého sveta.“

Dôležitým sprievodcom sa jej stal abé Jacques Lorenzo, skautský kaplán a kňaz vo Farnosti sv. Dominika v 14.

parížskom obvode. Madeleine sa začala aktívne zúčastňovať života farnosti, najmä pravidelných spoločných čítaní evanjelia. Začala sa aj venovať vedeniu skautských oddielov. Oslovila ju karmelitánska duchovnosť a nejaký čas zvažovala vstup do karmelitánskeho kláštora. V tomto období sa však výrazne zhoršil zdravotný stav jej otca, ktorý roku 1924 oslepol a prechádzal duševnou krízou. Madeleine ako jediné dieťa svojich rodičov bola pripravená ich podporovať, a tak po konzultácii s otcom Lorenzem rozhodnutie vstúpiť na Karmel odložila.

LA CHARITÉ DE JÉSUS

Počas intenzívneho čítania evanjelia si postupne uvedomila, že preto, aby bola Bohu blízko, sa nemusí vzdáľovať zo sveta. Nechala sa inšpirovať príkladom Kristovho života uprostred ľudí a s ľudźimi, a tak sa postupne začali formovať základné rysy Madeleininej spirituality a povolania: Žiť vo svete, ale nebyť zo sveta, milovať celým srdcom nerozdelene Boha a všetkých bližných bez rozdielu, zostať slobodným laikom, slúžiť bližným prácou v každodennom živote.

Pod vedením otca Lorenza vznikla skupina mladých žien La Charité de Jésus, ktoré sa inšpirovali príkladom Ježišovho života a chceli sa v tesnej spo-
»»

luprácí s Farnosťou sv. Dominika spoľočne venovať službe bližným bez toho, aby na seba brali akúkoľvek formu zasvätenia. V čase, keď jediná forma zasväteného života bola možná len vo vnútri nejakej rehoľnej inštitúcie, jej voľba sa zdala byť odvážna a nie ľahká na pochopenie.

Roku 1932 začala Madeleine naštěvovala kurz pre sociálnych asistentov, pretože práve v tomto povolaní sa môžu uskutočňovať ideály evanjelia v praktickej pomoci blízkym, najmä chudobným a odkázaným na pomoc.

Pre spoločný život sa z pôvodných desiatich žien rozhodli nakoniec len tri. Dňa 15. októbra 1933, na sviatok svätej Terézie z Avily, odchádzajú priateľky Madeleine, Suzanne a Hélène do mesta Ivry, robotníckeho predmestia Paríža, aby tu viedli stredisko sociálnej pomoci spravované Farnosťou sv. Jána Krstiteľa, no právne nemajú vo vnútri Cirkvi nijaký status.

MESTO KOMUNISTOV

V tom čase bolo Ivry hlavným sídlom Francúzskej komunistickej strany, mestom oblepeným manifestmi sovietskej propagandy, v ktorom sa ľudia zdravili zdvihnutou päťšou a kde deti hádzali kamene do kňazov, ktorých stretli. Bolo to mesto rozdelené na dve časti: na jednej strane hŕstka katolíkov, predovšetkým starých a z lepších stredných vrstiev, na druhej strane to bolo množstvo militantných komunistov, ktorí boli chudobní a vzdialení od Cirkvi. Mnohí z nich opustili Cirkev a hľadali nádej na spravodlivosť v myšlienkach marxizmu. Starosta Ivry a ostatní predstaviteľia samosprávy boli presvedčení komunisti, atmosféra v meste bola napäť. Katolícka menšina sa dištancovala od zvyšku spoločnosti, rodičia posielali svoje deti len do katolíckych škôl, nakupovali u katolíckych obchodníkov. Pre mnohých komunistov boli kresťania jednoznační nepriatelia, v katolíckom prostredí sa veľa hovorilo o tom, aké by mali byť vzťahy medzi kresťanmi a marxistami.

Madeleine však nadviazala priateľstvo s oboma stranami. Kontemplatívny pohľad a láska k bližným v tomto epicentre triedneho boja stvorili v nej prekvapivo bohatú syntézu: „*Boh nikdy nepovedal: Miluj bližného svojho, ale okrem komunistov.*“

MISIJNÉ ÚZEMIE

Pre Madeleinu skupinku žien, žijúcú bez rehoľného rúcha či inej inštitucionálnej ochrany, sa ulica stala misijným územím. Ich dom je ako morský prí-

Madeleine (v strede) s priateľkami Suzanne a Hélène

stav: dvore má vždy otvorené. Madeleina voľba je žiť ako všetci ostatní na okolo: každá z jej priateľiek má svoju civilnú prácu, zároveň je to však život ponorený do Boha s rovnakým zanietením a silou, s akými sa ponárajú do sveta. Novodobé misionárky sa stretávajú s rodinami žijúcimi vo veľmi ťažkých podmienkach, s pracujúcimi 12 hodín denne šest dní v týždni bez akéhokoľvek zdravotného poistenia či sociálnej podpory.

Madeleine svoj spôsob života charakterizuje takto: „*Sú ľudia, ktorých si Boh oddeli a vezme stranou. Ale sú iní, ktorých nechá uprostred zástupov, ktorých nestiahne zo sveta. Ide o ľudí, ktorí vykonávajú normálnu prácu, majú normálnu rodinu alebo žijú normálnym životom slobodného vo svete. Ide o ľudí, čo majú bežné choroby a bežné smútky. Majú normálny dom a normálne oblečenie. Sú to ľudia, ktorých stretnete na ktorékoľvek ulici. My, ľudia ulice, sme hlboko presvedčení, že táto ulica a tento svet, kam nás Boh postavil, sú pre nás miestom nášho posvätcovania. Pevne veríme, že nám k tomu nič podstatné nechýba. Lebo ak by chýbal, Boh by nám to už dal.*“

VERNOSŤ KRISTOVI

Mnohí sa ju usilovali získať pre myšlienky marxizmu. Madeleine však študuje základné marxistickej texty, z ktorých jasne vyplýva nezmieriteľnosť komunistických ideí s kresťanstvom. Angažovanosť komunistov pre chudobných sa jej páči, no po svojom obrátení sa nemôže odlúčiť od Krista a prijať myšlienky triedneho boja a nenávisti. Preto sa nikdy nestala komunistkou, hoci vzťah kresťanstva a komunizmu zostane jedným z hlavných témy jej života. V období krízy v súvislosti s Mis-

sion de France a robotníckymi kňazmi sa jej jasné stanovisko stalo posilou pre mnohých, pre ktorých bolo ľahké priateľne sklíbiť vernosť Kristovi, svojmu povolaniu a Cirkvi.

Madeleine nikdy nezaložila nijakú štruktúru alebo rehoľu; svoje poslanie vždy definovala ako každodenný život podľa evanjelia, ktorý v každodenných stretnutiach odovzdáva Kristovu tvár. O sebe a svojich družkách hovorila: „*Nemáme nijaké povinnosti, ale sme úplne závislé od jediného – milosrdnej lásky.*“

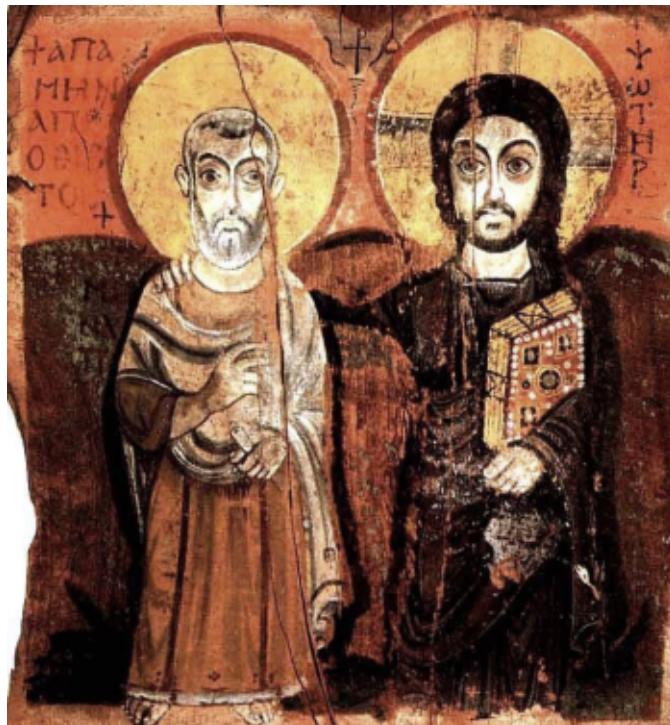
ČAS NA MODLITBU

Tým, že sama v maximálnej miere napĺňala tento ideál, dosiahla majstrovstvo v modlitbe. „*V modlitbe dokázala udržať pohromadé rozporuplné rysy svojej osobnosti, hlbokú serióznosť a vľúdný humor, až detské prilnutie k Bohu na jednej strane a ostro realistickú sociálnu a psychologickú analýzu na druhej, príslušnosť k Cirkvi až do špiku kostí a zbavenie sa všetkých cirkevných klišé. Ak ju niekto požiadal o rozhovor, musel sa pripraviť na počiatocných niekoľko minút ticha, počas ktorých si starostlivo pripravovala a zapalovala cigaretu. Iba niekoľko najbližších ľudí vedelo, že si v tú chvíľu dopriala čas na modlitbu za dotyčného človeka,*“ opísal osobnosť Madeleine kardinál Hans Urs von Balthasar.

Ked' táto nevšedná žena 13. októbra 1964 náhle zomrela na mŕtviciu, poznamalo ju mälo ľudí. Väčšiu odozvu zaznamenalo až posmrtné vydanie jej spisov. Jej myšlienky, modlitby, básne a listy oslovili mnohé pokoncilové generácie, ktoré hľadali ušľachtilé vzory prítomnosti laikov vo svete, ale nie zo sveta.

*Spracovala BOKA PIKA
(Snímky: archív)*

Kritéria spirituality zodpovedajúcej Ježišovmu duchu sú láska a milosrdenstvo

Spiritualita otcov púšte

V súčasnosti je badateľný vysoký záujem o návrat k prvotnému kresťanstvu. Veľa sa o tom nielen hovorí a píše, ale existujú aj hnutia v Cirkvi, v ktorých je možné túto túžbu realizovať.

História sa opakuje. Aj otcovia púšte totiž mali veľkú túžbu vrátiť sa k životu prvej Cirkvi. Bol to život bez istôt, život v odelenosti od sveta.

SVÄTÝ ANTON VEĽKÝ

Začiatky mníšskeho života siahajú do obdobia života svätého Antona Veľkého. Raz pri liturgii počul Ježišove slová: „*Chod', predaj všetko, čo máš, rozdaj chudobným a budeš mať poklad v nebi. Potom príď a nasleduj ma*“ (Mt 19, 21).

Svätyň Anton neváhal, počúvol tieto slová a zavrel sa do opustenej chatrče. Prerušil kontakt so svetom, aby mohol prebývať len s Bohom.

No v samote sa nestretával len s Bohom, ale aj, či najmä so sebou samým. Bojuje s démonmi, ktorí sa ho usilujú odradiť od nastúpenej cesty, ponúkajú mu rôzne dobrôtky, slávu, moc, len aby nepokračoval v ceste k Bohu. A tento boj bol neraz veľmi hlučný. Až do tejnej miery, že ľudia sa o chatrč začali zaujímať a chceli zistíť, čo sa tam deje. Ked' však rozbili dvere, našli jediného muža, zasväteného do hlbokých tajomstiev a nadšeného Bohom.

Svätyň Anton dostał od Boha dar zázzrakov, ale onedlho znova zatúžil po samote a možno i po boji. Preto asi v roku 300 odchádza na púšť a za ním odchádza mnoho pustovníkov, aby v samote hľadali Boha. Bolo to v čase, keď kresťanstvo sa stáva štátnym náboženstvom a sila viery ochabuje. Tito „hr-

dinovia“ chceli radikálne nasledovať Krista. Podrobalo sa prísnej askéze, pretože inak by ich osamelý život, a navyše v púštii, musel určite priviesť k šialenstvu.

VZNIK MONASTIEROV

Pri takýchto, zvlášť z nášho pohľadu, tvrdých podmienkach získali pustovníci hlboké poznanie človeka a cit pre Boha. Mladých, neskúsených mníchov viedli v duchovnom zápase skúsenejší mnísi, ktorých nazývali *abba*. Abbovi sa mladý *monach* (mních; lat. *monachus*, gr. *monachos* – osamotený) zveroval so svojimi myšlienkami, zážitkami, pocitmi, jednoducho so všetkým. Toto duchovné vedenie bolo veľmi potrebné, aby mladí mnísi nezablúdili, nepadli do pýchy alebo do zúfalstva.

Postupne začali vznikať monastiere (kláštory). Prvý založil roku 323 abba Pachomios a dal takto podnet k vzniku ďalším, ktoré mali nezriedka viac než tisíc mníchov. Práve oni boli základom pre všetky monastiere, ktoré neskôr začali vznikať na Východe i Západe.

Jeden zo známych a vyhľadávaných duchovných otcov bol aj Evagrios Pontský. Mal dar mûdrosti a rozlišovania dobra a zla. Zachovali sa nám jeho spisy, ktoré sú väčšinou adresované konkrétnemu žiadateľovi.

V druhej polovici 4. storočia sa začínajú tradovať výroky veľkých otcov. Grécky sa nazývajú *apofthegmata*. Postupne vznikajú obsiahle zbierky týchto výrokov a stávajú sa veľmi populárny-

mi. Musíme však zvážiť, že tieto slová sa často vyslovovali pre jedného konkrétnego človeka, v konkrétej situácii, a preto sú mnoho ráz prehnané či jednostranné. Boli cielené na obrátenie či nápravu jedného, konkrétneho človeka.

DOSIAHNUTIE IDEÁLOV

V súčasnosti sa často hovorí o duchovnosti spoločnosti, jednotlivých osôb, mníšskych spoločenstiev, rôznych hnutí v Cirkvi. Môlokto však pozná spiritualitu otcov púšte, ktorá vo svojom čase mala mnohých obdivovateľov. Mûdrost, ktorú dostali otcovia púšte od Boha, je však dedičstvom a pokladom aj pre súčasný svet. Len treba, ako hovorí evanjelium, kúpiť pole, a vzácny poklad vykopať. Pre svoj charakter došla táto duchovnosť názov *spiritualita zdola*.

Pre jednoduchšie pochopenie a porovnanie sa najprv pozrime, akou je *spiritualita zhora*. Môžeme ju nazvať aj spiritualita moralizujúcej teológie, ktorá nám stavia pred oči vysoké ideály, ktoré máme dosiahnuť. Ide napríklad o nesebeckú lásku k druhým, o vzťahy bez pretvárky, zachovávanie čistoty, zachovávanie zákona, bezchybné správanie a vystupovanie...

Táto cesta má, samozrejme, aj svoje pozitíva, najmä pre mladých ľudí, ktorí túžia po ideáloch a potrebujú nadšenie a zapálenie pre niečo. Takto sa však človek často priveľmi stotožní so svojimi ideálmi a potláča svoje slabosti. Jedno-
>>>

ducho preto, lebo nezodpovedajú jeho predstave. To však často môže viesť k nechuti, únave, depresii, sebaľútosti, vlažnosti a niekedy až k chorobe. Človek si myslí, že musí pracovať a modliť sa, aby ho Boh mal rád. No bolo by mu veľmi užitočné počuť tieto slová: „*Nie vy ste si vyvolili Boha, ale Boh si vyvolil vás*“ (porov. Jn 15, 16).

A tak otcovia púšte rozvíjajú spirituality zdola. Je to cesta, ktorá rešpekтуje ľudskú slabosť, krehkosť, náhľenosť k hriechu. Preto nezačínajú v nebeských výšinách teológie, ale sami u seba. Ich heslom je *Poznaj seba!* Na potvrdenie uvediem výrok (z apofegmat) Evagria Pontského, ktorý hovorí: „*Ak chceš poznať Boha, poznaj najprv sám seba!*“

SVEDECTVO

Zástancovia spirituality zhora sa často utiekajú k modlitbe a práci pre Cirkev len preto, aby sa nejako odlišovali od druhých, patrili do istej skupiny ľudí, mali dobrý pocit, že to a ono obetujú Bohu, boli si istí, že sú lepší ako väčšina ostatných. Otcovia púšte však stále hovoria o vášnach, slabostach, pokore, odpúšťaní, démonoch a zápase s nimi. Vidia totiž svoju slabosť, hrienosť, vášne, a preto sa neporovnávajú s inými. Vedia, že Boh sa za nich obetoval. Aj preto je im zrejme veľmi blízke odporúčať *Ježišovu modlitbu: Pane Ježišu Kriste, Synu Boží, zmiluj sa nad mnou hrieseňom.*

Aj tí, čo majú skúsenosť zo súčasnosti so spoločenstvom, môžu určite potvrdiť, že spoločenstvo rastie tým väčšimi, čím väčšimi jednotlivci svedčia o svojich vášnach a problémoch a, samozrejme, aj o svojich radostiach.

Svätý Benedikt, ako aj Izák z Ninive vidia obraz duchovnej cesty v *Jakubovom rebríku*, po ktorom vystupovali a zostupovali anjeli. Hovoria: „*Rebrík do nebeskej ríše je skrytý v tvojej duši.*“ Alebo: „*Zostúp k svojim vášnam a tie ťa vyvedú k Bohu.*“ A skutočne výstižné sú Ježišove slová: „*Kto sa ponízuje, bude povýšený*“ (Lk 14, 11).

POKORA

Tento model vystúpenia k Bohu vidia cirkevní otcovia v živote Ježiša Krista. On najprv zostúpil do podsvetia, až potom vystúpil k Otcovi na nebesia.

Aj otcovia, prv než vystúpia k Bohu, zostupujú do svojho ľudstva. Vedia, že pokorný je ochotný prijať tieňisté stránky svojej osoby, svoju pozemskosť, ľudskosť. A chcú sa podobať tomu, ktorý je „*tichý a pokorný srd-*

Svätý Anton Veľký

com“ (Mt 11, 29). Preto veľa hovoria o pokore.

Makarios Veľký sa raz rozprával s démonom, ktorý ho chcel premôći, teda priviesť k hriechu. Keďže to diabol nedokázal, preto bol naď patrične rozzúrený. Abba Makarios sa ho spýtal:

„*Prečo ma nemôžeš premôciť?*“

Diabol odpovedal: „*Nie je to pre twoj pôst, lebo ja nikdy nejem, ani pre twoje bdenie, lebo ja nikdy nespím, ani preto, že bývaš na pústi, lebo ja žijem ešte v pustejších miestach. Ale pre twoju pokoru proti tebe nič nezmôžem.*“

Abba Pimen hovorí: „*Človek potrebuje pokoru pred Bohom ako dýchanie.*“

Otázka však je, ako sa tejto pokore naučiť. Svätý Pavol vo svojom liste hovorí: „*Podriadať sa jedni druhým*“ (Ef 5, 21). Otcovia ponúkajú toto vysvetlenie: „*Byť podriadeným znamená nehladiť na chyby druhých, ale omnoho viac sa zaoberať vlastnými chybami, a bez prestania prosiť Boha.*“

PÁDY

Aj neveriacoho človeka vedomie jeho bezmocnosti, choroby či smrti blízkych robia citlivejším na Boha. Taký človek je ľahšie oslovitelňý, vníma a vie, že potrebuje pomoc a nijaký človek mu ju nie je schopný ponúknúť. Pri ceste spirituality zdola sa stavame do pozície takéhoto človeka. Nestráime sa, skôr sa dobrovoľne vystavujeme priamemu stretnutiu so sebou samým. Nezatvárame si oči pred našimi pádmi, ale ako hovorí Dorotheos z Gazy: „*Tvoj pád je tvojím vychovávateľom.*“

Aj na príklade märnotratného syna vidíme, že Boh nás skutočne vychováva cez naše pády. Nehnusíme sa mu, keď sme špinavý, práve vtedy sa nás ešte silnejšie dotýka. Ako opäť hovorí Dorotheos, „*vo všetkom, čo na nás Boh dopúšťa, nie je nič bez zmyslu.*“

MODLITBA

Otcovia púšte však neostávajú len pri štúdiu svojho *ja*. Okrem pôstov a bdení

»»

sa venovali celou silou modlitbe. O tom, ako hlboko prenikli do modlitby, ako sa spájali so svojím Pánom, svedčia ich výroky:

„Môže vari existovať niečo lepšie ako vrúcaný vzťah k Bohu a život strávený v jeho prítomnosti? Modlitba, ktorá už nie je ničím rozptyľovaná, je to najväčšie, čo človek môže dokázať.“

„Ked' sa opravdivo modlís, naplní ťa hlboký pocit dôvery. Anjeli ťa budú sprevádzat' a odhalovať ti tajomstvo celého stvorenia.“

„Bdej, aby si počas modlitby neboli závislý od nijakej svojej predstavy, ale aby si zotrvaval v tichom pokoji. Iba tak Ten, ktorý sa zmlíuva nad nevedomými, nejakého bezvýznamného človeka ako si ty navštíví a obdaruje najväčším darom – modlitbou.“

Ponoriť sa do Božieho svetla, do kontemplácie, zjednotiť sa s Bohom. Toto je zmyslom duchovného zápasu otcov púste. Všetky vášne a slabosti prinášať do Ježišovho svetla, v ktorom sa hoja a kde sa všetky myšlienky na zranenia, a dokonca aj na ľudí, ktorí ich spôsobili, uzdravujú a mizne otroctvo a psychická závislosť od týchto ľudí.

CESTA K BOHU

„Chceš sa skutočne modliť? Vzdial'sa od vecí tohto sveta. Tvojím domovom je nebo. Tam máš žiť nielen svojimi slovami, ale anjelskými činmi a stále hlbším poznaním Boha.“

Tento výrok by sa nám mohol zdať ako priliehavý príklad pre spiritualitu zhora. A tak vidíme, že i otcovia púste často používajú výroky, ktoré nám pred oči stavajú vysoké méty. A bez vysokých mēt by bolo naše kresťanstvo pochopné aj bez Ježiša, ktorý ponúka život v moci, vo Svätom DUCHU. Stačil by nám krst, ktorým sa zaraďujeme do spoločenstva Cirkvi, no on nás volá k svätości a dáva nám nádej na spásu a večný život s ním v láske. Ako sa môže úsilie o svätość a túžba po spásie zniest s ľa-

Svätý Anton Veľký a svätý Pavol Tébsky

hostajnosťou a nezáujmom, kapitoláciu pred svojimi náchylnosťami?

Aj spiritualita zhora má teda mnoho kladných prvkov a môže poslúžiť hlavne na motiváciu túžby po dokonalosti, svätości. Podľa otcov púste je však cesta k Bohu cestou uzdravenia zranení, uzdravenia pohľadu na blížnych i seba a spoznanie svojej nedokonalosti. To všetko preto, aby sme s takýmto nezakaneným a nedeformovaným pohľadom mohli hľadieť na Boha.

POZNAŤ ICH PO OVOCÍ

Môžete si povedať: „Toto všetko je pekná teória, ale Ježiš hovorí: , Poznáte

ich po ovocí!“ (Mt 7, 16).“ Preto je potrebné vedieť, čo je ovocím spirituality otcov púste. Oni sami zažívali toto ovocie či už na sebe, či na iných. A nám sú ich svedectvá na poučenie a zhodnotenie správnosti našej cesty, ak sa vydáme v ich šlapajach (prirodzene, že to neznamená ísť do púste s nejakou cestovnou kanceláriou).

Láska a milosrdenstvo sú kritériami pravej spirituality. A tak sa od dávnych mníchov môžeme učiť rozvíjať takú duchovnosť, ktorá zodpovedá duchu Ježiša Krista: „Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom“ (Mt 11, 29).

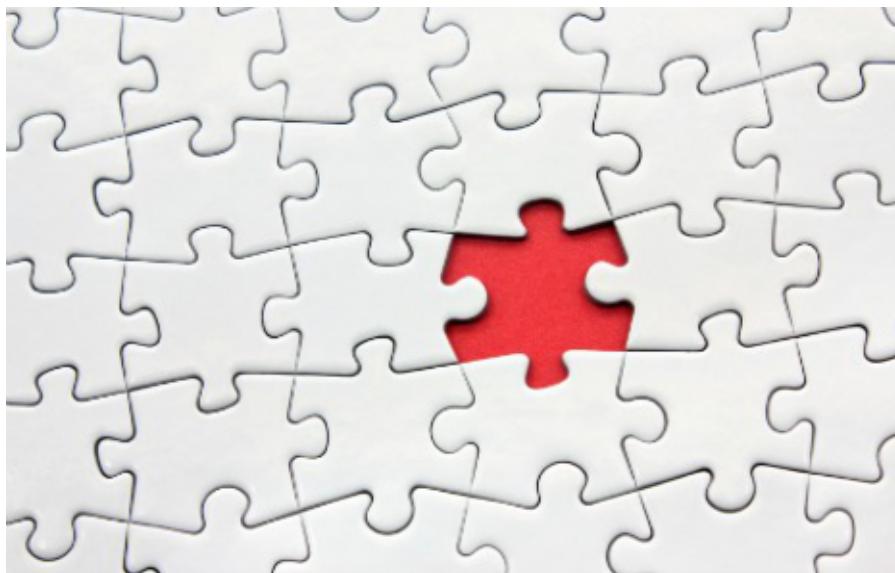
Spracoval MARTIN MEKEL

MIRIAM

PRE ŽENU S OTVORENÝM SRDCOM

Objavovanie pokladov katolíckej sociálnej náuky

Pomoc k svojpomoci

Základným tmelom každého spoločenstva je vnútorná solidarita, lebo povedomie spolupatričnosti dáva jednotlivým členom motiváciu budovať vzájomné vzťahy a riešiť prípadné konflikty.

Kazdé spoločenstvo je vnútorne štruktúrované, a zároveň žije v navonok v interakcii s inými spoločenstvami, rovnocennými alebo organizačne vyššími či nižšími. Tak sa ukazuje potreba určiť spôsob, ako realizovať solidaritu v týchto vzťahoch.

Aj v tomto prípade s pozoruhodnou reflexiou príšla práve Katolícka cirkev vo svojej sociálnej náuke, keď pôvodne filozofický princíp *subsidiarity* pápež Pius XI. aplikoval i na sociálne vzťahy.

ROZDELENIE PRÁVOMOCÍ

Pojem *subsidiump* pochádza zo starorímskej vojenskej terminológie, kde označoval pomoc záložných jednotiek jednotkám v prvej línií, aby mohli plniť svoje úlohy, najmä zásobovanie.

Subsidiariu môžeme potom chápať ako *pomoc k svojpomoci* za predpokladu rešpektovania kompetencií nižších spoločenských jednotiek zo strany tých vyšších. *Principiálnou požiadavkou* je príšt' na pomoc „zhora“ len vtedy a len dovtedy, v tej miere a len v tej miere, ako je to nevyhnutné na zabezpečenie uvedenej kompetencie. Organizačne vyššie spoločenstvo, povedzme štát, musí rešpektovať kompetencie napríklad rodiny v oblasti, ktorá jej kompe-

tenčne prislúcha, napríklad výchova. To však neznamená ponechať výchovu detí len na pleciach rodiny, ale príšt' na pomoc, rešpektujúc, komu táto kompetencia prioritne prináleží. Týka sa to mnohých oblastí, od náhradnej rodinnej starostlivosti až po celý školský systém školstva a ďalšie formy pomoci rodine v jej výchovnej úlohe. Úlohou je, aby vyššie spoločenstvo nepreberalo kompetencie nižšieho spoločenstva, pokiaľ to nie je nevyhnutné.

Cirkev tento princíp predložila na začiatku tridsiatych rokov 20. storočia (encyklika *Quadragesimo anno*), v čase, keď sa na svetovú hospodársku krízu začíiali ponúkať riešenia, ktoré hoci vychádzali z rôznych ideových východísk, mali jednu spoločnú črtu, ktorú nazývame *totalitárnou*. Volanie po „silnom štáte“, ktorý vyrieši krízu a jej dôsledky, nastolí poriadok a zabezpečí rozvoj, bolo veľmi príťažlivé (a ako sme mohli konštatovať aj v súvislosti s nedávnu svetovou hospodárskou krízou v rokoch 2008 – 2011, neprestáva byť príťažlivé až doteraz).

Pápež Pius XI. však správne pochopil, že ak navrhované riešenie sociálneho problému nie je v zhode s ľudskou dôstojnosťou, nie je prijateľné, lebo

výsledky budú horšie než riešený problém.

SLOBODA

V akom zmysle je tu v hre *ľudská dôstojnosť*? Ide o rešpektovanie prirodzených kompetencií, teda kompetencií, ktoré vyplývajú z prirodzenosti ľudskej osoby, resp. ľudského spoločenstva. Totalitné ideológie pri svojom vzniku a postupnom prenikaní do kultúr ako prvé narazili práve na výchovnú kompetenciu rodiny, keďže každý takýto režim si potreboval vychovať svojich priaznivcov, najlepšie hned' od detstva. Tu pápež vycítil problém a prezieravo ho pomenoval nielen ako útok na rodinu, ale ako porušenie sociálneho princípu, čiže nie (len) ako nejakú náboženskú požiadavku.

Následný vývoj dal pápežovi za pravdu jednak v tom, že sa jednotlivé totalitné ideológie ukázali vo svojej podstate ako neľudské, ale i v tom, že subsidiariu je skutočne všeobecne platný princíp. Dôvodom pre jeho platnosť je nevyhnutná ochrana *slobody* jednotlivca, resp. nižšieho spoločenstva, proti mocenským zásahom zo strany vyššieho spoločenstva.

ZODPOVEDNOSŤ

Princíp má však aj svoju druhú stránku. Ako je neprípustné, aby vyššie spoločenstvo *zasahovalo* do kompetencií nižšieho spoločenstva, kým to nie je nevyhnutné, tak je aj neprípustné, aby sa nižšie spoločenstvo *zbavovalo* svojich kompetencií a prenášalo ich na vyššie spoločenstvo. Sloboda sa totiž nutne *spája so zodpovednosťou* – sú to akoby dve strany tej istej mince. A práve sloboda a zodpovednosť predstavujú základné kritériá na určenie vzájomných vzťahov vo vnútri spoločenstva, lebo nedodržiavanie jedného či druhého, resp. nerovnováha medzi nimi spôsobuje fatálne deformácie pre samotné fungovanie spoločenstva.

V následnom vývoji svojej sociálnej náuky sa Katolícka cirkev usilovala opäťovne predkladať tento princíp a aplikovať ho do rôznych oblastí, kde sa dali konštatovať či už pokušenia ovládnutia zo strany vyšších autorít, alebo pokušenia nezodpovednosti zo strany tých nižších, alebo oboje.

STANISLAV KOŠČ

Gilbert Keith Chesterton o svojom vzťahu k Georgovi Bernardovi Shawovi

Georg podl'a Gilberta

„Ludia bud' hovoria, že súhlasia s G. B. Shawom, alebo že mu nerozumejú. Som jediný človek, ktorý mu rozumie, ale s ním nesúhlasí,“ povedal GILBERT K. CHESTERTON na adresu svojho priateľa, s ktorým bol však v nekončiacom sa spore. Svoj vzťah k nemu vyjadril aj vo svojej Autobiografií.

Moja hlavná skúsenosť s Bernardom Shawom je spor s ním od začiatku až do konca. A isto stojí za zmienku, že som sa vďaka tomuto sporu naučil mať k nemu d'aleko viac obdivu a náklonnosti, než mnohí ľudia dosiahnu zhodou.

Shaw, na rozdiel od niektorých iných, dosahuje svoj vrchol vtedy, keď je antagonistický. Skoro by som povedal, že jeho uvažovanie vrcholí, keď sa mylí. Či skôr – všetko je na ňom zlé okrem neho samého.

PROBRITSKÝ ÍR

V tlači som začal spor s Georgom Bernardom Shawom od prvého okamihu, keď som začal publikovať. Spor sa týkal mojich bûrskych sympatií v juhoafrickej vojne (1880 – 1902 – pozn. red.).

Tí, ktorí nevedia, v čom spočívala politická filozofia fabiánov (*organizácia britských intelektuálov založená v roku 1884 G. B. Shawom spolu s H. G. Wellsom, ktorá sa usilovala o dosiahnutie sociálnych reforiem, predchodyňa Labouristickej strany – pozn. red.*), si možno neuvedomia, že takmer všetci vedúci fabiáni boli imperialisti. Dokonca i Shaw, aj keď si zachoval istú voľnosť vtipkovania o všetkom a o každom, bol tiež imperialista, aspoň v porovnaní so mnou a s mojimi probûrskymi priateľmi. Od tých čias sa tradovalo, aspoň medzi jeho najhlúpejšími oponentmi, že Shaw je nehanebný írsky revolucionár, ktorý bol vždy proti Britom. V skutočnosti však bol Shaw vždy až priveľmi probritský. Napríklad jeho hra *Druhý ostrov Johna Bulla* je až priveľmi probritská. Robí totiž druhý z ostrovov až priveľmi Bullov ostrov. Obdaruje britského obchodníka

podnikateľským úspechom v Írsku, ktorý nikdy nedosiahol. Ba naznačuje, že tento úspech dosiahol vďaka hlúposti.

V skutočnosti však pokusy mužov ako Balfour, Birrell, Wyndham či Morley (*britskí politici – pozn. red.*) vládnutu' Írsku by bolo d'aleko výstížnejšie označiť za úžasného nezdaru než za hlúpy úspech. Podstatné bolo nie to, že hlupáci z toho niečo mali, ale že múdri z toho nemali nič.

VZŤAH K VOJNÁM

V porovnaní so mnou a s Bellocom (*Hilaire Belloc, anglicko-francúzsky spisovateľ a historik – pozn. red.*) bol Shaw za bûrsku vojnu. V každom prípade bol rozhodne za juhoafrický mier typu Pax Britannica, ktorý bol jej cieľom. V tom sa zhodoval s H. G. Wellsom. Aj preto sa vysmeieval Probúrom za ich rozhorčenie z koncentračných táborov a doteraz tvrdí, hoci považuje všetky vojny za neobhajiteľné, že toto je jediná vojna, ktorú treba obhajovať. Hovorí, že veľké vojny medzi veľkými mocnosťami sú absurdné, ale že politizovanie našej planéty môže priniesť nutnosť primäť zaostalé národy otvoriť svoje zdroje pre kozmopolitný priemysel a obchod.

Inými slovami – obhajuje jediný druh vojny, ku ktorému mám absolútny odpor, totiž ten, ktorý má vytiahnuť z malých národov ich zlato alebo ropu, a má odpor k jedinému druhu vojny, ktorý ja úprimne obhajujem, totiž k vojne civilizácií a náboženstiev vedené kvôli ovplyvneniu morálneho osudu ľudstva.

ČLOVEK A NADČLOVEK

Bernard Shaw bol veľmi polichotený fašistickými obvineniami, ktoré sa proti ne-

mu vznášali, najmä keď ho označovali za írskeho rebela. Všetci, čo si pamätajú tie dôvne časy, však vedia, že bol skôr jeho pravým opakom. Súčasťou fabiánskeho kultu zdravého rozumu bolo považovať írsky nacionalizmus za obmedzený sentimentalizmus odvádzajúci ľudí od ich hlavného poslania znárodenovať celesvetové zdroje.

Tento omyl tu uvádzam len preto, aby som mohol zdôrazniť, že spor s Georgom Bernardom sa začal ako chronologicky, tak aj logicky na samom začiatku našej známosti. Od nášho prvého stretnutia som sa s ním prel takmer o všetko na svete a vždy sme boli na opačných stranach, bez pretvárky a antagonistizmu. Ja som obhajoval inštitúciu rodiny proti jeho plátónskym fantáziám o štáte. Zastával som sa piva a bravčového proti jeho prísnej hygiene vegetarianizmu a totálnej absencii. Bránil som staré liberálne poňatie nacionalizmu proti novému socialistickému internacionalizmu. Stál som za Dohodou proti perverznej sympatii pacifistov k militarizmu Ústredných mocností. Bojoval som za to, čo som považoval za posvätné obmedzenia človeka proti jeho neobmedzenosti nadčloveka mieriaceho k nebesiam.

Bol to práve rozdiel medzi človekom a nadčlovekom, kde som cítil rozpor medzi nami dvoma najjasnejšie a najsilnejšie. Môj priateľ Lucian Oldershaw raz povedal, že má v úmysle napísať reakciu na *Človeka a nadčloveka* s názvom *Shaw a Oldershaw*.

ROZDIEL VYZNANIA

Všetky rozdielnosti medzi nami vychádzali z rozdielu vyznania, ako napokon, podľa mňa, všetky názorové rozdiely. Na

>>>

počiatku som ani sám nevedel, v čom rozdiel v našom vyznaní spočíva, a ešte menej, v čom vlastne spočívajú naše vyznania.

Ide o to, že Shawova škola verí v evolúciu, rovnako ako starí imperialisti verili v expanziu. Veria v niečo rastúce a deľúce sa dohora ako strom, zatiaľ čo ja verím v kvety a plody – a kvet, ten je často maličký. Plod je posledný a v tomto zmysle konečný, má formu, a má teda aj hranice. Na tomto základe vznikol obraz koruny, ktorá je výrazom zavŕšeného poslania. Stredovekí mystici používali podobnú metaforu. Vzťahnut' tento obraz na človeka znamená, že človek bol učinený posvätnejším než akýkoľvek superman či superopica, že práve jeho obmedzenia sú posvätné rovnako ako domov, to záktie skryté v skalách, kde aj Boh bol malý.

Pri tomto dlhom súboji som sa zdržal preto, aby som na záver vzdal poctu protivníkovi. Nie je ľahké vášnivo sa s niekým vyše dvadsať rokov stretáť, prieť sa o hriechu, pohlaví, sviatostiah, osobnej cti, o všetkých najposvätnejších a najdejlikátnejších základných prvkoch existencie, a necítiť pritom aspoň občas rozhorenie, nemať pocit, že protivník zasadzuje rany pod pás alebo používa diskreditujúcich výmyslov. Ja však môžem potvrdiť, že som nikdy, naozaj nikdy nečítal odpoveď Bernarda Shawa bez toho, aby som ju dočítal v lepšej, a nie v horšej nálade či stave mysls, pretože každá odpoved' ukazovala, že pochádza z nevyčerpateľných zdrojov priamočiareho ducha a geniálneho intelektu, a mala príchuť onej prirodzenej veľkosti, ktorú filozof pripisuje šľachetnému mužovi.

Čím väčšmi som sa s ním škriepil, tým väčšmi ho musel obdivovať, a u mňa bolo oboje nad mieru. Ako na nepriateľa som naň hrdý oveľa viac, než keby bol mojím priateľom.

BEZ VESELIA

Tak sa stalo, že hoci nie je veľa súčasníkov, ktorých by som mal radšej, vídali sme sa oveľa častejšie na verejnosti ako v súkromí, väčšinou na rečnískach, a to takých, na ktoré nás vyhnali, aby sme medzi sebou zápasili ako dvaja šašovia. A on mal svoje výstrednosti, ja by som ich však nazval skôr zásadovosť, ktoré často prekážali konvenčnému veseliu. Dokonca aj hostiteľky, a to už nehovoriac o hostiteľoch, boli občas prekvapené pánom, ktorý má väčšiu hrôzu z čaju ako z piva či vína.

Ked' som sa s ním stretol v spoločnosti mojich vzácnych priateľov, vždy ostro obhajoval svoje negatívne ideály, občas až k znechutneniu ostatných.

Snímka: wikimedia

Zľava G. B. Shaw, H. Belloc a G. K. Chesterton

K radostnejším spomienkam však patria mnohé z pojašených večierkov Mauricea Beringa (*anglický spisovateľ – pozn. red.*), ale obávam sa neveriacich pohľadov, ktoré by určite zdiskreditovali celý zvyšok tohto poctivost'ou, dôveryhodnosťou a spoľahlivosťou dýchajúceho rozprávania.

Nemôžem teda ani vykresliť božskú radosť zo života, ktorá viedla tohto váženého gentlemana k tomu, aby oslávil svoje päťdesiatiny v brightonskom hotele neskutočnou polnočnou tanecnou kreáciou s ruskými prvkami zakončenou skokom do mora vo večernom odevе.

SKVELÝ VEČIEROK

Aši by ani nebolo múdre porozprávať od začiatku do konca príbeh skvelého večierka v obrovskom stane vo westminsterskej záhrade ukončenom varením vajec v klobúku sira Herberta Treeho, ktorého súčasťou bolo aj môj súboj so skutočným mečom s pánom, ktorý bol našťastie opitejší ako ja. Celá táto veľká akcia bola dokonca opísaná v novinách, a verte či nie, vo francúzskych. A to preto, lebo jeden maličký francúzsky novinár bol po mierumilovnom a vtipnom prejave po celý zvyšok večera v zajati zradného galského zvyku prísnej abstinenčie. Jeho článok, ktorý, mimochodom, vyznel veľmi nedôveryhodne, sa začínal slovami: „„Pohídam Shawom. Je trievy. Kto vyslovil tieto slová? Sú to slová Georga Wellsa.“, a potom pokračoval v rovnakom osobnom tóne. Ale je to na moju čest' naozaj pravda – a viem určite, že Shaw by to považoval za úplne dôsledné a solídne –, že on sám vstal, väzne zaprotestoval, a potom dôstojne opustil miestnosť, podobne ako by asi puritán zo 17. storočia opustil krčmu plnú gavalierov.

Ale aj ten najskutočnejší puritán zo 17. storočia by sa bol mylil, keby si mysel, že gavalieri nemôžu byť úprimní, ba až seriózni.

PURITÁN

K týmto nepodstatným, no zato veselým spomienkam som sa nechal strhnúť poznámkou, že Shawova značne neovplyvneniteľná averzia k veselým večierkom bola známkou jeho puritánstva. Mnohí ho zrejme doteraz považujú za šaša, hoci je pravda, že na to má priviel'mi málo sympatií k správaniu pajáca. Jeho striednosť v týchto veciach je natoľko súčasťou jeho osobnosti a čistoty jeho životného cieľa, že si človek ani nemôže priať, aby to bolo inak. Je pravda, že puritán nikdy nepochopí morálku a náboženstvo gavaliera. V mnohých smeroch vidím u seba viac sympatií k Shawovi ako k Wellsovi, druhému géniovovi fabiánov, hoci ich oboch úprimne obdivujem.

Ale práve pre vztah k veseliu mi bol Wells bližšie než Shaw. Wells dokázal pochopiť podobu i cenu dobrej nálady, aj keď bola živočíšna, a rozumel saturálniam, pri ktorých sa môže senátor občas uvoľniť rovnako ako otrok.

No i tu existuje rozdiel. Shaw mal plno chuti na dobrodružstvo, ale najväčšimi by bol uvítal dobrodružstvo pod šírim nebom. Nevidel nič zábavné na pivničných či pašeráckych jaskyniach, ale využadoval vzdušnosť, v istom zmysle nebeskú, v doslova vzatom *sub divo*.

Skrátka a dobre, Wells mal porozumenie pre žartík, zatiaľ čo Shaw len pre žartík kanadský.

G. K. Chesterton.

(Odseky a medzititulky: redakcia)

Komunistický režim si prisvojoval právo priamo zasahovať aj do jazykovedy

KSČ ako jazykovedkyňa

V roku 1992 jazykovedec prof. JÁN KAČALA v časopise *Kultúra slova* (1/92) uverejnil článok *Jazykoveda v minulých desaťročiach*, v ktorom poodkryl mocenské zasahovanie do vývoja slovenčiny. S láskavým schválením autora článok uverejňujeme v plnom znení.

Predchádzajúci režim si celkom prirodzene prisvojoval právo priamo zasahovať do vedy. V politickej terminológii sa takéto zásahy zahŕňali pod označenie vedná politika strany. Bol to vlastne systém zasahovania do všetkého a priameho riadenia všetkého. V jazykovede sa táto politika prejavovala napríklad v bezprostredných zásahoch aj proti konkrétnym slovám alebo v prospech istých slov. Uvedieme niektoré konkrétné prípady.

PEZLÁROVO POUČENIE

V jeseni roku 1975 odznel v *Jazykovej poradni* vtedy ešte Česko-slovenského rozhlasu v Bratislave príspevok, ktorý

sa zakladal na jednoduchej argumentácii proti mechanicky poslovenčenému slovu *šupátko* (podľa českého *šoupátko*) a na odporúčaní správneho slovenského ekvivalentu *posúvač*. Kuriózne je, že autorom tejto poznámky bol taký presvedčený a programový zblížovateľ slovenčiny a čeština, za akého platil Dr. Štefan Peciar, riaditeľ Jazykovedného ústavu SAV v rokoch 1946 – 1965. Týmto dôveryhodným menom sa cítila aj externá redaktorka rozhlasovej Jazykovej poradie zaštítená natoľko, že stratila rozpaky pri rozhodovaní, či príspevok zaradíť alebo nie.

Zdanlivé „protičeské ladenie“ príspevku však tak pobúrilo vtedajších čle-

nov Predsedníctva ÚV KSS, že neváhali vyslať do Jazykovedného ústavu L. Štúra SAV na schôdzku základnej stranicej organizácie svojho ideologickejho tajomníka Ľudovíta Pezlára a ten jazykovedcov poučil, že sa majú starať o svoju výskumnú prácu, a nie robiť politiku, lebo vraj písat protičesky ladené príspevky je politika; a na robenie politiky sú predsa profesionáli, t. j. politici.

LINGVISTA ŠTROUGAL

Vtedy dostali jazykovedci aj príkaz ne-poukazovať v príspevkoch určených verejnosti na rozdiely medzi slovenčinou a češtinou. Tým sa na dlhé roky zablokovala vôbec možnosť porovnávať v rozhlasovej jazykovej relácii slovenčinu a čeština, ich vzájomné prestupovanie, ovplyvňovanie. To sme v Jazykovednom ústavе L. Štúra SAV pokaľovali za neprirozené mocenské zasahovanie do pertraktovania vzájomných vzťahov slovenčiny a češtiny. Široká verejnosť, ktorá sa ináč s konkrétnymi prípadmi preberania vyjadrovacích prvkov z jazyka do jazyka na každom kroku stretá a zaujíma sa o jazykovedný pohľad na takéto prípady, to tiež neprijímal s porozumením.

Iným jazykovým expertom sa v tom čase ukázal aj vtedajší predseda federálnej vlády Lubomír Štrougal. Na jeho priamy zásah jazykovedci museli prestať klásiť odpor prenikaniu slova *dialnica* do slovenčiny. Priamy zásah podmienila situácia, keď sa mal na Slovensku pomenovať podnik, ktorý sa staral o výstavbu autostrády. Tento podnik bol pravdepodobne len súčasťou pražskej alebo inej českej centrály a podľa výroku ministerského predsedu predsa nemohol mať jeden podnik dve mená – iné v Čechách a iné na Slovensku.

Odtedy bolo nevyhnutné prijímať slovo *dialnica* ako slovenské, hoci jazykovedci dovtedy poukazovali na výhody medzinárodného slova *autostrada* a na neorganickosť základu *dialnica* v slovenčine.

Takto vstúpil predseda federálnej vlády aj do kodifikácie slovenčiny.

KODIFIKOVANIE PRÍPONY

Veľa rozruchu sa narobilok okolo dvojíc prídavných mien *dukelský* – *duklianský* a *brnenský* – *brniansky*. Podoby *dukel-*

>>>

ský, *brnenský* sú dedičstvom vplyvu českého jazyka na slovenský. Podľa zásad tvorenia slov platných v slovenčine sú totiž v týchto prípadoch na mieste iba podoby s príponou *-iansky*, keďže pred príponou stojí skupina spoluhlások – táto zásada platí pri tvorení príavných mien z miestnych názvov bezvýnimočne, ako to ukazujú príklady typu *Nitra – nitriansky, Brezno – brezniansky, Brodno – brodniansky, Kladno – kladniasky*.

Je teda celkom prirodzené, že uvedená zásada sa postupne vo vedomí Slovákov začala uplatňovať aj pri výnimkách *dukelský* a *brnenský*: v tlači, v televízii, v rozhlasu sa v polovici 60. rokov začali namiesto nich čoraz častejšie používať systémové podoby s príponou *-iansky*. Jazykovedci na túto skutočnosť zareagovali tak, že kodifikovali najprv jestvovanie obidvoch podôb popri sebe; postupné presadenie sa podôb *dukliansky, brniansky* v spisovnom úze napokon viedlo ku kodifikovaniu len týchto systémových podôb.

NORMALIZÁCIA JAZYKA

Ked' sa formy *dukliansky, brniansky* začali pravidelne ozývať najmä z rozhlasu, hned' na začiatku normalizačného obdobia to vzbudilo nepriaznivý ohlas u niektorých mocných strážcov česko-slovenského zблиžovania (s vyhliadkou postupného splynutia do jedného, prirodene, silnejšieho národného spoločenstva) a tí proces plného presadenia sa systémových foriem *dukliansky, brniansky* mocensky zastavili. Na porade s predstaviteľmi tlače niekedy na začiatku 70. rokov príslušný ideologický strážca dal jednoducho pokyn, aby masové informačné prostriedky znova prešli na „posvätné“ formy *dukelský, brnenský*. Tento stav, žiaľ, trvá doteraz a najmä náš *Slovenský rozhlas* a *Slovenská televízia* (teraz RTVS – pozn. red.) horlivu dodržiavajú niekdajší stranícky pokyn a držia sa stranickeho úzu.

Pozoruhodné na tom všetkom je, že stranícky pokyn zostal v anonymite a za prudký obrat v používaní foriem *dukliansky – dukelský, brniansky – brnen-ský* zostali v očiach verejnosti na vne jazykovedci, ktorí – akože ináč – „*nemajú čo robiť, iba vymýšľajú stále niečo nové*“.

Uvedený mocenský zásah treba verejne zhodnotiť ako krutý politický úder jazykovej kultúre na Slovensku, ako poškodenie záujmov slovenského národa, ako nezmyselné popretie jazykovej suverenity Slovákov a napokon ako zo-smiešenie slovenských jazykovedcov pred verejnosťou.

KONTROLA JAZYKOVEDCOV

Príkladov tohto druhu by sme mohli uviesť aj viac. Ale takéto priame zasa-hovanie do vyjadrovacích prvkov slovenčiny bolo iba jedným z prostredkov tzv. vednej politiky v jazykovede. Možno povedať, že hlavným poľom bola tu ideologická a politická kontrola pracovných výsledkov jazykovedcov. Takejto kontrole boli podrobene najmä práce citlivé z kultúrnopolitického hľadiska.

Ako príklad môžeme uviesť niektoré pracovné výsledky vtedajšieho riaditeľa Jazykovedného ústavu L. Štúra SAV prof. Dr. Jozefa Ružičku. Máme tu na mysli jeho *Tézy o slovenčine* a jeho periodizáciu dejín spisovnej slovenčiny v 20. storočí, ako ju predstavil najmä v knižnej práci *Spisovná slovenčina v Československu* z roku 1970. *Tézam o slovenčine* sa v normalizačnom období výčítala nacionalistická úchylka a obranárstvo vyúsťujúce do protičeského purizmu. (Podobné námietky sa uplatňovali aj proti Ružičkovmu návrhu zákona o slovenčine, ktorého prijatie podporovalo v polovici roku 1990 vyše 80 % občanov Slovenskej republiky.) Najväčší odpor vyvolalo to, že v spomenutej knihe za hraničný kameň, od ktorého možno počítať začiatok súčasnej spisovnej slovenčiny v užšom zmysle slova, označil komplex politickej a spoločenských udalostí na prelome 30. a 40. rokov nášho storočia, „*ktoré súvisia s uznaním osobitnosti slovenského národa v etnickom, kulturnom i politickom zmysle*“ (citované Ružičkovo dielo, s. 19); pritom tento komplex zahŕňal nielen Slovenské národné povstanie, lež aj vznik Slovenskej republiky roku 1939 a ďalšie udalosti.

Vecne sa v tejto súvislosti žiada pripomenúť, že skutočne všetky úlohy štátne-

ho jazyka začala plniť slovenčina naozaj až vo vlastnom národnom štáte Slovákov a začiatok takého postavenia slovenčiny značí v jej vnútorných, ale najmä tzv. vonkajších dejinách skutočný medzník. K „opravenej“ periodizácii dejín spisovnej slovenčiny, v ktorej už v duchu normalizačných tlakov mal ako spoločensko-politickej medzník rozhodujúcu úlohu Február 1948, bude sa treba kriticky vrátiť.

ŠÍRENIE LEGIEND

Nepriaznivú spoločenskú atmosféru okolo nášho vedného odboru ako odboru silno exponovaného v národnom zmysle pomáhalo udržiavať šírenie legiend o jazyku a jazykovedcoch. Noviny a tlač všobec ochotne dávali priestor výrokom o slovenčine ako mladom jazyku (hoci pravda je taká, že slovenčina je rovnako stará ako všetky ostatné slovanské jazyky), o slovenčine ako o nerozvitom jazyku (hoci nijaké oficiálne kritériá na posudzovanie rozvinosti jazykov v svetovej jazykovede neplatiat a jazyk sa pokladá za rozvity natoľko, nakoľko v ladske saturovať všetky potreby svojich používateľov a nakoľko sa môže merať – povedzme prostredníctvom prekladov diel umeleckej i vedeckej literatúry – s inými rozvinutými jazykmi sveta), o slovenčine ako zložitom jazyku (hoci súčasná slovenská aj slovanská jazykoveda tvrdí opak, že totiž slovenčina je aj v porovnaní s okolitými slovanskými jazykmi pomerne pravidelná a jednoduchá) a pod.

Legendy o jazykovedcoch sa zasa zoberajú takými tématami, ako je napríklad tvrdenie, že jazykovedci sú na to, aby vymýšľali slová. Táto predstava o pracovnej náplni jazykovedcov okrem primitívnosti prezrádza aj istú zaujatosť jej šíriteľov, totiž úmysel pripísat ved-

>>>

nému odboru niečo, čo v ňom nemá miesto. Takmer nevykoreniteľná sa stala legenda o *lezúňovi*, na ktorej sa zabávali na účet jazykovedcov aj na najvyšších politických miestach. Aj túto tému nakrátko osvetlíme.

PRILEZENIE LEZÚŇA

Ked' Jazykovedný ústav L. Štúra SAV príspevkami svojho riaditeľa ešte roku 1979 a potom znova v rokoch 1981 a 1982 vyvral poveru o lezúňovi, málokto by bol predpokladal, že táto povera bude strásiť v hlavách niektorých Slovákov ešte aj o desať rokov. Žiaľ, skutočnosť je taká, že legenda o lezúňovi sa vynára stále, ustavične sa možno s ňou stretnúť aj v prostredí, kde by sa mala ukázať práve kompetentnosť v otázkach jazyka. Máme tu na mysli napríklad redaktorov, ktorí pracujú s jazykom profesionálne.

Tí, čo sú presvedčení o pravdivosti legendy o lezúňovi, šíria ju bez prestania ďalej, aby si sami dokazovali platnosť ďalšej legendy, že jazykovedci stále vymýšľajú nové slová. Podstatou legendy o lezúňovi je nepravdivé tvrdenie, že toto slovo vymysleli slovenskí jazykovedci, aby ním nahradili prevzaté slovo *batola* (z českého *batole*). Nájdú sa dokonca ľudia, čo sú schopní odprisať, že príspevok o lezúňovi počuli v rozhlasovej jazykovej poradni.

Aká je však pravda? Príspevok o slove *lezúň* ako náhrade za slovo *batola* nielenže v rozhlasovej jazykovej poradni neodznel, ale slovo *lezúň* ani nevzniklo na Slovensku. Je to české slovo, záhytené už vo výkladovom slovníku českého jazyka z roku 1937. Každý, kto si to chce overiť, môže ho nájsť v tomto slovníku na s. 568. To, že ide o české slovo, presvedčivo vyvracia nepravdu, akoby bol slovo *lezúň* vymyslel Jazykovedný ústav SAV, aby ním mohol nahradíť pôvodom české slovo *batola*.

UMLČANÝ SLOVNÍK

Najpresvedčivejším dokladom utvárania nepriaznivej atmosféry okolo jazykovedy ako národnovednej disciplíny bola diskusia o Krátkom slovníku slovenského jazyka v Literárnom týždeníku, roč. 1989. Táto diskusia má v takmer vzorovej súhre všetky znaky diskusie vedenej v totalitnom systéme, a to od samého zavádzajúceho začiatku (V. Mihálik v Slovenských pohladoch) až po „mohutný“ zlomyseľný koniec s trojma pokračovaniami (V. Šabík).

Túto diskusiu za aktívnej podpory vtedajšieho šéfredaktora Literárneho týždeníka Vincenta Šabíka živili osoby (M. Ivanová-Šalingová, L. Žárová,

J. Orlovský), ktoré dokázateľne skreslovali skutočný stav spracovania slovenej zásoby v Krátkom slovníku slovenského jazyka a zavádzali slovenskú verejnosť, pričom ich k tomuto postoju viedli osobné záujmy a nevraživosť voči autorom slovníka (dôkazy prináša časopis *Kultúra slova*, 24, 1990, č. 3). Šéfredaktor Literárneho týždeníka viedol diskusiu tak „spravodlivo“, že neumožnil, aby v priebehu diskusie vyšiel článok hlavného redaktora slovníka, v ktorom sa neodôvodnené výčitky na adresu slovníka vyvratili, a na konci diskusie sám ako nejazykovedec si podelil na vlastné príspevky tri novinové strany. V rozpore s novinárskou etikou však nedovolil v časopise uverejniť ani odpoved autorského kolektívu, ktorá zaujala stanovisko k celej diskusii.

Diskusia ako celok sa niesla v duchu nepochopenia jednozväzkového typu slovníka, akým Krátky slovník slovenského jazyka (1. vyd. 1987, 2. vyd. 1989) je a aký sa všade v kultúrnom svete používa ako základný praktický informačný zdroj o národnom jazyku, najmä o jeho slovnej zásobe. Diskusia objektívne poškodila jednému zo základných kodifikačných diel o spisovnej slovenčine a viedla k zníženiu jazykovej kultúry u nás.

KROKY K ROZVOJU

Vedný odbor a tobož taký, čo sa týka jedného z elementárnych a neobíditeľných atribútov národa, nemôže vystačiť sám so sebou a pre seba. Nevyhnutne potrebuje aj praktický, realizačný alebo spoločenský rozmer, ktorým je spojený so svojím okolím, so spoločnosťou, ktorej koniec koncov jeho pracovné výsledky slúžia.

Je smutné konštatovať, že jazykoveda ako exponovaná národnovedná disciplína mala v minulých desaťročiach v mnohých ohľadoch málo porozumenia v našej národnej spoločnosti, a to nielen v rozhodujúcich orgánoch, ale aj v nižších zložkách a osobitne v časti vedeckej a kultúrnej obce.

V nových spoločenských, politických aj ekonomickej podmienkach sa žiada z obidvoch strán – zo strany rozhodujúcich zložiek spoločnosti aj zo strany vedného odboru – urobiť také kroky, aby to nielen prispelo k rozvoju jazykovedy, ale najmä aby to prospelo nášmu národnému jazyku ako vrcholnej hodnote slovenského národa, bez ktorej by sme neboli tým, čím sme.

JÁN KAČALA
(Odseky a medzititulky: redakcia)
(Ilustračné snímky: archív)

Nad knižným rozhovorom Nicolasa Diata s kardinálom Robertom Sarahom

Boh alebo nič, svetlo alebo tma

Kardinál Robert Sarah pochádza z africkej Guiney, od roku 2001 pôsobí vo Vatikáne, je prefektom Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí.

Kniha *Boh alebo nič* má podobu obsiahleho rozhovoru. Kardinál odpovedá na otázky francúzskeho vatikanistu Nicolasa Diata. Otázky sú formulované tak, aby umožnili kardinálovi v žiaducej šírke i hlbke vypovedať jednak o vlastnom živote, jednak o témach súvisiacich s vierou a životom Cirkvi. Ako sa uvádzia v predstlove, „niekomu sa môžu zdať kardinálove postoje náročné až tvrdé“ (s. 14), ale vnímaný čitateľ za tým vybadá nielen priamočiarosť či prísnosť, ale hlavne nasledovníahodnú zásadovosť a vernosť ideálu.

BOŽIE SVETLO

V prvých kapitolách kardinál Sarah hovorí o sebe, o svojom detstve, dospievaniu a ceste ku knazstvu, o „Božích znameniaciach v živote prostého afrického dieťaťa“ (s. 17). Je to rozprávanie pôsobivé a mûdre, vyžaruje z neho pokora i neochvějná dôvera v Božiu prozretelnosť. V ďalších odpovediach sa ťažisko postupne presúva do oblasti života univerzálnej Cirkvi, aby napokon, v desiatej kapitole, došlo k zhrnutiu, v ktorom je znova zvýraznený význam viery a uctievania Všemohúceho – s vedomím toho, že „náš svet sa často ocítá na bludných cestách“, ale Božie svetlo „žiari v srdci toho, kto ho prijal, osvecuje cestu tomu, kto ho hľadá“ (s. 425).

Život kresťana si nemožno predstaviť bez modlitby a liturgie. Kardinál Sarah o tom hovorí presvedčivo, isto aj na základe vlastnej skúsenosti. Vzťah k živému Bohu je daný vierou, nádejou a láskou, nie prázdnou učenosťou. Modlitba – v ktorej má hlavné slovo Boh – by mala vypĺňať veľkú časť nášho vnútra. Je dôležité vedieť zmíknut' a načúvať, nie vždy sa to podarí, no nesmieme sa dať odradíť, modlitbe treba venovať veľa času, oplatí sa to: „V živote založenom na pravidelnej modlitbe sa prelínaj opravdivý obraz heroickosti s veľkolepostou a vznešenosťou. Človek je naozaj veľký vtedy, ked' kľačí pred Bohom“ (s. 44).

LITURGIA

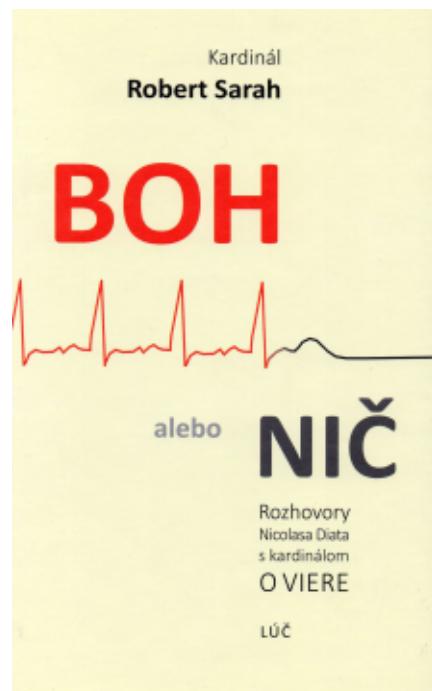
Liturgiu nazýva kardinál „najvzácnejším posvätným úkonom“, dodávajúc, že jeho prostredníctvom „nám Cirkev umožňuje stretnúť sa s Bohom, a to tým najjedinečnejším spôsobom“ (s. 67). K svätej omši načim pristupovať dôstojne, slávnostne a s úctou, lebo v nej ide o niečo mimoriadne. Záleží i na forme: „Obradné uctievanie Boha nám pomáha vymať sa spod nadvlády pozemskej všednosti“ (s. 68).

Súčasné obdobie je poznačené neistotou a zmatkom. V podmienkach názorovej plurality, bez náležitého hodnotového ukotvenia, keď hrá prim svojvôľa a relativizovanie všetkého, je volba správnej cesty ťažká. Navzdory tomu Cirkev musí hovoriť pravdu: „Názorová diverzita v spoločnosti presytenej informáciami nemôže poslat' do zabudnutia stáročia trvajúcu tradíciu Cirkvi“ (s. 168).

KRÍZA

V súvise s krízou západnej spoločnosti kardinál poukazuje na niekoľko závažných skutočností. Západ sa pod vplyvom osveteneckej filozofie a politických prúdov, ktoré z nej vzišli, vzdáva kresťanskej viere. Väčšina ľudí už nevníma Ježiša ako osobu, ako Božieho Syna, ale iba ako nejakú formu idey, ktorá sa, navyše, mnohým javí ako prekonaná, nemoderná: „Ateizmus má pôvod v prvom rade v prepiatom individualizme európskeho človeka“ (s. 250). Pravdaže, takéto zmyšľanie má svoje dôsledky. Spoločnosť bez Božích zákonov sa ocítá v babilonskom pomätení, zásady a pravidlá žitia sa obracajú naruby, namiesto sľubovaného raja na zemi nastáva peklo: „Ak sa starý kontinent definitívne odpíli od najhlbších koreňov svojej identity, ktoré boli kresťanské, obávam sa toho najhoršieho. Vyvolá to celosvetovú krízu, ktorá náznaky už z času na čas preblesknú nad obzorom“ (s. 219).

Fenomén „zatmenia Boha“ sa prejavuje inklináciou ľudí k praktickému mate-

rializmu, bezbrehemu hedonizmu a definovaniu falošných mravných kritérií: „Jediným zmyslom života sa pre mnohých stáva matéria a okamžité uspokojovanie potrieb“ (s. 254). Takáto mentalita zasiahla i niektorých ľudí v Cirkvi, i priamo v hierarchii: „Zatial' čo v mnohých končinách sveta kresťania pre svoju vieru a vernosť Kristovi zomierajú, v niektorých západných krajinách duchovenstvo vyvíja úsilie, aby sa požiadavky evanjelia zredukovali na minimum“ (s. 420). Časť dušpastierov chce presadiť zmeny v pastorácii i teológii, „ktoré sú v principiálnom rozpore s Ježišovým učením aj s Magistériom Cirkvi“ (s. 414). Kardinál dôrazne varuje pred takýmito tendenciami, pripomínajúc nevyhnutnosť zotrvenia v pravej vieri.

PODNETY

Kniha kardinála Roberta Saraha s príznačným názvom *Boh alebo nič* poskytuje veriacemu i pochybujúcemu či hľadajúcemu, ale azda i neveriacemu nemálo podnetov na premýšľanie. Nie je to suchá teológia. Z kardinálových odpovedí vanie dobrá vôle zameraná na ozdravenie nášho života – osobného i spoločenského.

Napriek kritickému tonu viacerých pasáži je celkové vyznenie knihy pozitívne: „Kedže naša viera a nádej spočívajú v Bohu, môžeme žiť bez strachu a obáv“ (s. 302).

JÁN MARŠÁLEK

Kardinál Robert Sarah: *Boh alebo nič*, Bratislava, Lúč, 2016

Sv. Ján Damaský o význame ikon a ich obrane pred obrazoborcami

O ikonách

Cirkevný otec sv. JÁN DAMASKÝ (na ilustrácii) bol nielen vynikajúci teológ, ale aj veľký milovník a znalec umenia. Patrí k najvýznamnejším byzantským hymnografom, ako aj k významným zástancom úcty svätých ikon. Ako prvý podal ucelenú náuku o ich úcte a obhajuje ju proti ikonoklastom. Uverejňujeme kapitolu *O ikonách* z jeho diela *O pravej viere (De fide orthodoxa)*, v ktorej zhrnul myšlienky zo svojej obšírnej trojdielnej obrany uctievania obrazov.

Niektoří (obrazoborci) nám majú za zlé, že uctievame a klaniam sa ikonám Spasiteľa aj našej Vládkyni, ako aj iných Kristových svätých a služobníkov. Nech si pripomenú, že na počiatku stvoril Boh človeka podľa svojho vlastného obrazu (porov. *Gn 1, 27*). Či nie preto si na vzájom preukazujeme česť, že nosíme v sebe tento stvorený obraz Boží?

PROTOTYPUS

Lebo, ako povedal zbožný a v Božích veciach znalý Bazil (sv. Bazil Veľký; cca 330 – 379), česť preukazovaná ikone prechádza na prototyp (*prototypus – model, prvoobraz, predobraz*). A prototypom je to, čo je na ikone zobrazené, z čoho bola odvodená forma. Či nie práve preto sa Mojžišov so svojím ľudom modlil okolo stánku, pretože bol obrazom a typom nebeských vecí, ba celého stvoreného univerza (porov. *Ex 25, 10n; 33, 10; 39, 32n*)? Boh totiž povedal Mojžišovi: „*A hľad, aby si to urobil podľa vzoru, ktorý si videl na vrchu*“ (*Ex 25, 40; Hebr 8, 5*). A cherubíni, zatieňujúci archu dohovoru (porov. *Ex 25, 18; Hebr 9, 5*), vari neboli dielom ľudských rúk? A slávny chrám v Jeruzaleme, vari neboli dielom ľudských rúk a ľudského umenia?

Sväté písma však skutočne zakazuje uctievanie sôch (porov. *Ex 20, 4; Lv 26, 1*), ale v spojení s prinášaním obetí besom či démonom. Obete prinášali pohania (heléni), obete prinášali aj židia, no pohania besom a démonom, zatiaľ

čo židia Bohu. Obet' pohanov nebola Bohu milá, preto bola aj odsúdená, ale obet' spravodlivých bola Bohom láskavo prijatá. Obetoval Noe, „*i zavoňal Pán príjemnú vôňu!*“ (*Gn 8, 21*) dobrého predsavzatia a prijal jemu prejavenu vôňu lásky. No helénske sochy, zobrazujúce démonske podoby, neboli Bohu milé, a preto boli zakázané.

Okrem tohto všetkého – bol by niekto schopný vytvoriť podobu neviditeľného Boha, ktorý nemá telo, ktorý sa nedá znázorniť ani opísat' výkladom ani zobraziť tvarom? Bola by to predsa úplná pomätenosť a bezbožnosť chcieť stváriť božstvo. Tu je aj dôvod, prečo sa v *Starom zákone* používanie obrazov stlačilo na minimum.

NAPÍSANÉ V OBRAZOCH

Inak sa však javí táto vec od tých čias, čo sa Boh svojím „*zľutovaním a milosrdenstvom*“ (porov. *Lk 1, 78*) stal pre naše spasenie plne človekom. Nejde už o to, ako sa ukázal kedysi Abrahámovi v podobe človeka, ani ako sa zjavoval prorokom, ale o to, že skutočne sa samou bytosťou stal človekom. Ved' prebýval na zemi a stýkal sa s ľudmi (porov. *Bar 3, 38*), činil zázraky, znášal utrpenie, bol ukrižovaný, vstal z mŕtvych, vstúpil na nebesia. A to všetko sa diaľo úplne skutočne a pred očami ľudí, a bolo to zapísané pre našu pamäť a na poučenie všetkých, ktorí pri tom neboli, aby sme, aj keď sme to sami nevideli, čujúc však o tom a veriac v to, dosiahli blaženosť Pána.

Pretože však nie každý vie čítať a nie každý sa vzdeláva čítaním, ustanovili otcovia, aby tieto dôležité udalosti boli napísané v obrazoch, aby sme si ich ľahšie pamätali. Často sa stáva, že hoci v danom okamihu na Kristovo utrpenie nemyslíme, pohľad na obraz ukrižovaného Krista nám okamžite pripomene spasiteľné utrpenie a tu sa pokorne pokloníme – nie však hmote (obrazu), ale pre toho, čo je zobrazené. Neuctievame predsa ani hmotu evanjelia, ani matéraru kríža, ale to, čo ju zobrazuje. Aký je potom rozdiel medzi krížom, na ktorom nie je znázornený Kristus, a krížom, ktorý toto znázornenie má? (*Obrazoborci uznávali iba kríž bez znázorne nie podoby na ňom Ukrižovaného. Je to napr. viditel'né v zachovaných podzemných kláštoroch v Kapadocii, kde boli pôvodné fresky zoškrabané a nahradené znakmi kríža, namaľovanými na holých stenách – pozn. red.*)

ÚCTA K BOHORODIČKE A K SVÄTÝM

To isté platí aj o Božej Matke. Česť, ktorú jej prejavujeme, presahuje totiž na toho, ktorý sa z nej vtelil. Podobne aj hrdinské činy svätých mužov nás rozhodnújú k mužnosti, horlivosti a k napodobňovaniu ich čnosti i k vzdávaniu slávy Bohu. „*Prejav úcty k najlepším spoluľúžobníkom je prejavom lásky k spoločnému Vládcovi*“ (sv. Bazil Veľký, Veľkopôstna homília). A aj česť prejavená ich ikone sa vztahuje na zobrazené osoby.

>>>

Je to však nepísaná tradícia, podobne ako je nepísanou tradíciou modlitba tvárou obrátenou k východu, uctievanie kríža a mnoho iných podobných zvyklostí.

Existuje aj rozprávanie, ako edeský kráľ Abgar poslal maliara, aby urobil Kristov portrét, keď však maliar nebol schopný zachytiť jeho tvár vyžarujúcu svetlo, sám Pán priložil himation (plášť) k svojej božskej a oživujúcej tvári, zanechal na ňom svoj obraz, a potom ho poslal Abgarovi, ako si to prial.

Aj apoštol národov sv. Pavol píše, že i apoštoli zanechali mnohé nepísané tradície: „*A tak teda, bratia, stojte pevne a držte sa učenia, ktoré ste prijali či už slovom a či naším listom*“ (2 Sol 2, 15). A Korinčanom píše: „*Chválím vás, že vo všetkom na mňa pamäťate a zachovávate moje učenie, ako som vám ho odovzdať*“ (1 Kor 11, 2).

SV. JÁN DAMASKÝ

(Odseky a medzititulky: redakcia)

Snímka: net

Posledný cirkevný otec

Sv. Ján Damaský bol posledný zo starovekých cirkevných učiteľov – cirkevných otcov. Žil v období, ktoré bolo osudové pre kresťanstvo východného Stredomoria.

Je paradoxné, že o sv. Jánovi Damaskom, kedysi jednom z najčítanejších autorov, vieme pomerne málo. Svätco ve životopisy sa totiž spracovali až niekedy v 11. storočí, a tak nie je ľahké v nich oddeliť nesporné údaje od pochybných.

Je isté, že pochádzal z Damasku, kde sa narodil niekedy okolo roku 665. Po svojom otcovi Sergovi (ibn Sergún), najvyššom finančnom úradníkovi na dvore damaského kalifa, zdedil Ján meno Mansúr (Vítazný), ktoré mu nepriatelia často komolil, aj významný úrad. Otcovo postavenie umožnilo Jánovi získať dobré filozofické a teologické vzdelanie. Ako to bolo v tých časoch v mestskej hornej vrstve bežné, Jánov otec zaobstaral na vzdelávanie syna domáceho učiteľa. Našiel ho v osobe veľmi učeného sicílskeho mnícha Kozmu, ktorého mu daroval kalif spomedzi zajatých kresťanov. Od Kozmu sa naučil „v krátkom čase všetky vedy a dospel v nich k cielu“.

Po smrti svojho otca sa aj Ján v rodom Damasku usiluje o kariéru v štátnej správe. Tak sa stane „sekretárom emira mesta a prednóstom pri ňom a dôverníkom jeho tajných a verejných záležitostí, jeho prikazovania a zakazovania“.

Vzhľadom na rastúce represálie voči kresťanom sa Ján vydá asi okolo roku 705 do Jeruzalema. V nedalekej Lavre sv. Sávu Posväteného sa stane mníchom a pod vedením jeruzalemského patriarchu Jána V. si skompletizuje svoje teologické vzdelanie. Najneskôr pred vypuknutím sporu o úcte obrazov (726 – 843) ho patriarcha Ján V. vysväti za pres-

bytera jeruzalemského chrámu Anastasis a v Jánovi Damaskom získá vynikajúceho spolubojovníka proti nepriateľom obrazov.

Svätosávsky monastier bol známy aj ako stredisko teologickej myslenia a liturgickej tvorby. Ján sa v ňom rozhodol pre dôslednú kresťanskú životnú prax, *orthoprax*, v spojení s *orthodoxiou*. V kláštore žil v poslušnosti a pokore, na želanie duchovného vodcu tlmil aj svoje básnické nadšenie.

Ked' v Byzancii prepukli ikonoborecké vášne, aj mnohí biskupi zostali zaskočení teologickým problémom uctievania ikon, najmä keď sa v spore na strane ikonoborcov angažovala svetská moc. Ján vtedy vystúpil neohrozené na obranu ikon a celý svet s napäťom počúval jeho vycibrené teologicke argumenty. Ikonu, hmotné stvárnenie duchovného bytia, zdôvodnil kristologickým argumentom: Božský Logos, Boží Syn, sa stal človekom, preto je možné jeho viditeľnú boholudskú existenciu zobrazovať a aj uctievať.

Na obranu ikon napísal niekoľko diel, z nich najznámejšia je *Apologetická rozprava proti tým, ktorí hanobia sväté obrazy*. V tomto diele nielenže smelo zaútočil na byzantského cisára, ale ho napísal veľmi jednoduchým štýlom, takže aj obyčajní ľudia pochopili nezmysel obrazoborectva a vedeli obhájiť úctu k ikonám. Jánova teológia a apologetika pomohla aj cirkevným otcom všeobecného snemu v Nicle roku 787 nájsť výstižné zdôvodnenie uctievanie ikon, respektívne prvoobrazu, ktorý ikona znázorňuje.

Svätý Ján Damaský, ako milovník umenia, sa stal jedným z najvýznamnejších byzantských hymnografov. Pripisuje sa mu sformovanie osmohlasníka (*oktoichu*) a významne prispel aj k formovaniu triodionu. Zostavil veľké množstvo kánonov, ktoré sa v Gréckokatolíckej a Pravoslávnej cirkvi doteraz používajú v bohoslužbách. Najznámejším z nich je *Kánon Paschy*.

-r-

Ikona Matka Božia s troma rukami, Trojeručica sa spája so životom sv. Jána Damaského

Trojeručica

Ikona Matka Božia s troma rukami, Trojeručica pochádza z 19. storočia z ruskej oblasti Vologda

Na ikone *Matka Božia s troma rukami, Trojeručica* je zobrazená Matka Božia ako v pravej ruke drží dieťa – Ježiša a ľavou rukou na neho ukazuje ako na Spasiteľa, ktorý je pre kresťana Cesta, Pravda aj Život (*Jn 14, 6*).

Trojeručica reprezentuje ľudové umenie. Ide o ikonografický typ *Hodigitria – Ukažovateľka cesty*. V spodnej časti sa nachádza tretia ruka, ktorá je na ikonu napísaná na pamiatku useknutej pravej ruky svätého Jána Damaského.

LEGENDA

Pôvodná ikona *Matky Božej s troma rukami – Trojeručica* sa nachádza na vr-

chu Athos v srbskom kláštore Chilandar. Pripomína smutné obdobie v histórii ikon – ikonoborectvo. Byzantský cisár Michal III. v 8. storočí nariadil ničenie ikon, zákaz písania ikon a prena-

sledovanie ctiteľov ikon. V DamSKU, za hranicami Byzantskej ríše, žil na dvoře kalifa mûdry učenec Ján Damaský. V listoch byzantskému cisárovi obraňoval ikony. Cisár intrigami dosiahol, aby kalif potrestal Jána, a ten mu dal odťať pravú ruku. Ján sa celú noc modlil pred ikonou *Božej Matky – Hodigitria*. Do rána mu ruka zázračne prirástla k telu a on slúbil Božej Matke, ktorá sa mu zjavila v sne, že bude v obhajobe ikon pokračovať. Ján dal u zlatníka na pamiatku tejto udalosti spraviť ruku zo striebra a pripevnil ju na ikonu.

Sv. Ján Damaský potom odišiel do Jeruzalema do Kláštora sv. Sávu a zobraľ so sebou aj zázračnú ikonu. Odtiaľ sa ikona dostala najskôr do Srbska, potom na vrch Athos, kde sa nachádza doteraz. Uctieva sa ako zázračná a na prosby k nej sa udialo veľa zázrakov. Modliaci sa pred ikonou prosia o zmierzenie bolestí, uzdravenie poranení a chorôb rúk, za oslobodenie od duševných úzkostí a o ochranu pred požiarom.

IKONOGRAFIA

Božia Matka má podľa kánonu spodný plášť modrý. Jej vrchný plášť je slávnostný. Na čele a ramenách má tri hviezdy symbolizujúce jej panenstvo pred, počas a po pôrode. Hviezda na pravom ramene je zakrytá Ježišovým telom. Božie Dieťa má tvár dospelého muža, lebo od mladosti bol naplnený mûdrostou. Oblečený má biely – duchovný plášť. V ľavej ruke drží zvitok *Pisma*. Pozadie ikony má diamantové šrafovanie, čo má symbolizovať nebo. Veľké kvety s modernými lupeňmi vyvažujú kompozíciu a majú dekoratívny charakter. Zaujímavosťou tejto ikony je, že postavy akoby sa usmievali na diváka.

Ikona bola značne poškodená (snímka je pred reštaurovaním.) Na niektorých miestach chýbala farba. Na troch miestach boli trhliny. Po reštaurátorskom zásahu je ikona v dobrej kondícii. V týchto dňoch je súčasťou veľkej výstavy ikon v kaštieli v Snine, kde bude do konca mája 2018. M. U.

Hodigitria

Legenda vysvetľuje názov pomocou divu, ktorý Božia Matka urobila: V Konštantínopole sa zjavila dvom slepcom, vzala ich za ruku a priviedla ich do svätyne Hodigitrie, kde im vrátila zrak. Slepí a trpiaci očnými chorobami začali chodiť k prameňu, ktorý vyviera pred chrámom a umývali si oči, aby sa uzdravili. Táto legenda vytvorila z obrazu *Hodigitria prameň milosti pre tých, čo hľadajú Boha*. Dáva aj porozumieť, že Mária je tá, ktorá ukazuje cestu k Bohu: doslovne *Hodigitria* znamená *Tá, ktorá ukazuje cestu*. Najstaršie zobrazenia sú v *Rabulovom evanjeliári* (cca 586) a na freske apsydy kláštora sv. Apolóna v Bawite (Egypt, 6. – 7. stor.).

Nezabudli
ste si
predplatit'
VOX?

Objednávky:
vox.zdruzenie@gmail.com   0918 472 420

Vydavateľstvo Adalen prináša
na knižný trh novinku

**Stručný slovensko-anglický
teologický slovník**
od dvojice autorov
Doc. Edity Hornáčkovej
Klapicovej, PhD.
a ThDr. PhDr. Petra Klecha, PhD.

Publikácia je dvojjazyčným výkladovo-prekladovým ekumenickým slovníkom, ktorý zahŕňa najpoužívanejšiu slovnú zásobu súčasnej kresťanskej teologickej terminológie v rozsahu približne 1 300 slov. Cieľom je poskytnúť základnú odbornú terminológiu z najdôležitejších vedných odborov kresťanskej teológie tak, že každý termín vo východiskovom jazyku obsahuje stručnú definíciu a ekvivalent v cieľovom jazyku.

„Aj keď na území Slovenska možno hovoriť už celé storočia o tvorbe odborných slovníkov, ohľadom terminológie teológie sa tejto oblasti nevenovala primeraná pozornosť, hoci teológia si postupne, najmä v ostatných rokoch, vybudovala bohatú slovnú zásobu,“ píše o slovníku hlavný recenzent nitriansky biskup Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD. Publikácia podľa jeho slov vypĺňa medzeru na knižnom trhu a môže byť užitočnou pomôckou pri práci prekladateľov a tlmočníkov. Je určená aj pre odborníkov v teologickej a filozofickej oblasti, ktorí pracujú s cudzojazyčnými textami, pre študentov, ale i pre širokú verejnosť.

*Stručný slovensko-anglický teologický slovník za cenu 5,90 eur si je možné objednať
e-mailom na adresu adalen.knihy@gmail.com
alebo telefonicky na čísle 0915 561 420*

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza dvojtýždenne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkrižna 4, 821 06 Bratislava;

ISSN 1339-3634

www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751